

СУМДПУ: ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

До 100-річчя
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Суми – 2024

УДК 378.4(477.52)(092)

С89

С89 СумДПУ: штрихи до колективного портрета / за ред. Ю.Лянного, О. Семенов. – Суми : Вид-во Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, 2024. – 122 с.

Книга присвячена 100-річчю Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Це видання є літописом багаторічної історії педагогічного закладу Сумщини, який зробив значний внесок у розвиток освіти, науки та культури України.

Подано огляд ключових етапів становлення та розвитку Університету, його факультетів, кафедр, а також висвітлено вагомий внесок у розбудову педагогічної науки та освіти його видатних викладачів. Читач знайде цікаві матеріали про участь у освітніх і наукових програмах, міжнародні ініціативи закладу, реалізацію дослідницьких проєктів, які сприяли інтеграції Університету у світову освітню спільноту. Книга ілюструє різноманітні заходи і події, що є невід'ємною частиною життя Університету.

Видання буде цікавим як для науковців, педагогів, так і для студентів, випускників та всіх, хто цікавиться історією освіти та культури Сумщини.

УДК 378.4(477.52)(092)

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024

СУМСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ: СТОРІНКИ ЗВИТЯЖНОЇ ІСТОРІЇ ЗАКЛАДУ, ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ ПОСТУП

Упродовж свого 100-річного становлення університет сформувався як регіональний бренд культури, науки й освіти, з унікальною атмосферою освітніх традицій підготовки майбутніх педагогів.

У 1924 р. Сумська окружна інспектура розпочинає масову підготовку вчительства. До роботи залучені кращі лекторські кадри міста й області, однак бажаючих навчатися значно більше, аніж реальних місць.

Ураховуючи запит і високу результативність короткотермінових курсів, 16 грудня 1924 р. відповідно до Постанови Президії Сумського окружного виконавчого комітету (протокол № 59) відкриваються Сумські вищі трирічні вчительські курси. Завідувачем призначено Григорія Приймака.

До приймальної комісії надійшло 138 заяв, більшість – від вихідців із селян. Уперше проведено вступні іспити з фізики, української і російської мов, політграмоти, математики, природознавства, краєзнавства. За результатами іспитів на перший курс зараховано 61 слухача, а упродовж навчального року контингент студентів розширений до 93 осіб. З першого дня функціонування Сумські педагогічні курси здійснювали навчальний процес українською мовою. Викладачі особливу увагу зосереджували на опануванні математики та гуманітарних предметів, що давало можливість розвивати творчі здібності майбутніх педагогів.

СУМЬ. Духовное училище

У липні 1925 р. курси реорганізували в Сумський педагогічний технікум, який до 1931 р. розташовувався у приміщенні Духовного училища на вулиці Троїцькій (тепер червоний корпус Сумської обласної клінічної лікарні). Обов'язки директора виконували Йосип Рожновський (1925), Андрій Ведмедер (1925–1926), Павло Вовченко (1926–1929).

Викладацький і значною мірою студентський склад активно залучалися до життєдіяльності технікуму. Студентів навчали Никанор Онацький, український живописець, поет, педагог та мистецтвознавець, Юрій Самброс, активний діяч народної освіти на Сумщині, заслужений учитель. За неповних шість років (з грудня 1924 р. до червня 1930 р.) технікум підготував 146 спеціалістів.

В умовах зростання суспільної ролі школи постала необхідність удосконалення навчально-виховного процесу й підготовки вчительства. У 1930 р. технікум перейменовано в Сумський інститут соціального виховання, а директором призначено Семена Прийменка (1930–1931). Заклад отримав приміщення окружного суду (тепер – корпус ННІ бізнес-технологій «УАБС» Сумського державного університету) на вул. Петропавлівській. Інститут здійснював трирічну підготовку вчителів фабрично-заводських семирічок та шкіл колгоспної молоді на 4 відділеннях: соціально-економічному, мови й літератури, техніко-математичному та агробіологічному, на яких навчалось 360 студентів. Перебіг навчання студентів висвітлювали в Сумській окружній газеті «Плуг і молот».

Студенти Сумського державного педагогічного інституту, 1936 р.

У передвоєнне десятиліття заклад очолювали Павло Гудзенко (1931–1933), Леонід Кошко (1933–1934), Іван Семенов (1934–1936), Леонід Гаркуша (1936–1940) Дмитро Нукалов (1940–1941). У 1933–1934 н.р. інститут було реорганізовано в педагогічний інститут з 4-річним терміном навчання, що дозволило суттєво активізувати підготовку вчителів для повної середньої

школи, фабрично-заводських училищ, технікумів і робітфаків на 4 факультетах: історичному, мови та літератури, хіміко-біологічному та фізико-математичному.

У 1940 р. в інституті навчалося майже півтори тисячі студентів, професорсько-викладацький склад налічував 54 особи, функціонували 14 кафедр, 20 кабінетів і лабораторій. Однак успіхи в освітній діяльності, стрімкий злет наукової думки, нові можливості – все в одну мить було зупинено війною.

З перших днів німецько-радянської війни сотні студентів, викладачів і співробітників були мобілізовані, щоб захищати рідну землю від загарбників. У боротьбі проти нацизму полягли проректор з навчальної та наукової роботи Григорій Гавриленко, випускники природничого факультету – Герой Радянського Союзу Марк Майдан та поет Іван Чумаченко. Цінне устаткування лабораторій та кабінетів, найважливіші архівні матеріали було евакуйовано в м. Оренбург.

1931 – 1941 роки

1943 – 1972 роки

Навчання в інституті відновили 25 листопада 1943 р. після звільнення Сум від нацистських загарбників. Заняття проводили в холодних приміщеннях, викладачі та студенти працювали в допоміжному господарстві.

Поступово під керівництвом очільника Віталія Зайцева педагогічний інститут відроджувався: з року в рік контингент студентів розширювався, комплектували нові потужні кадри професорсько-викладацького складу, покращувалася матеріально-технічна база. У 1946 р. під навчальні корпуси передали 3 будинки на вулиці Троїцька (тепер приміщення Сумської класичної гімназії).

Протягом 1930–1950 рр. інститут підготував 2500 вчителів середньої школи. У 1953 р. в інституті працювали 2 факультети: історико-філологічний з відділеннями історії, російської мови та літератури, української мови та літератури й фізико-математичного. Значних зусиль для розвитку закладу доклали директори та ректори Дмитро Нукалов (1944–1948), Гаврило Носко (1948–1955), Федір Гужва (1956–1959), Федір Яловий (1959–1968).

23 лютого 1957 р. наказом Міністра освіти УРСР навчальному закладу було присвоєно ім'я видатного педагога Антона Семеновича Макаренка.

Виникнення потужних наукових шкіл, розвиток освітніх технологій стимулювали народження нових факультетів. У 1962 р. створено факультет англійської мови (тепер – факультет іноземної та слов'янської філології), який готував викладачів української, російської, англійської, німецької, французької, іспанської мов для навчальних закладів різних рівнів акредитації та перекладачів.

У 1969 р. завдяки зусиллям ректора Федора Ялового, пізніше ректорів Олександра Овчаренка (1968–1980), Івана Качана (1980–1996), проректорів, деканів, начальників відділів, усього колективу по вул. Роменській розпочинається будівництво академістечка, де й наразі знаходиться заклад.

Студенти Сумського педагогічного інституту. 1960 р.

У 1978 р. розпочав роботу музично-педагогічний факультет (тепер – ННІ культури і мистецтв), у 1980 р. – факультет фізичної культури (тепер – ННІ фізичної культури), які натеper є потужними науковими і навчально-методичними центрами підготовки фахівців сфер музичного виховання, фізичного виховання, спорту і здоров'я людини, туризму. У 1981 р. відновлено історичний факультет (тепер – ННІ історії, права та міжнародних відносин). У 2001 р. засновано соціально-гуманітарний факультет (тепер – ННІ педагогіки і психології), який задовольняє потреби освітніх закладів Сумщини в підготовці майбутніх психологів, педагогів, дефектологів.

6 жовтня 1999 р. Постановою Кабінетів Міністрів України Сумському державному педагогічному інституту надано статус університету. У 2004 р.

університет став лауреатом рейтингу вищих навчальних закладів України «Софія Київська», у 2009-му був удостоєний нагороди Міжнародного академічного рейтингу популярності та якості «Золота фортуна». Ці події пов'язують з ректором, заслуженим працівником освіти України, професором Володимиром Іванієм, який очолював ЗВО до 2005 р. З липня 2005 р. до березня 2009 р. університет очолював доктор наук, професор, заслужений працівник освіти України Федір Лиман; з 2009 по вересень 2015 р. – заслужений працівник фізичної культури і спорту України, професор Анатолій Кудренко. Їхній внесок у розвиток закладу неоціненний.

З 2015 р. керівництво університетом здійснює доктор педагогічних наук, професор Юрій Лянной. За майже десятиліття відкрито 15 нових спеціальностей; функціонують 4 навчально-наукові інститути та 3 факультети, 30 кафедр, працюють 50 докторів наук, професорів, понад 200 кандидатів наук (докторів філософії), доцентів. 16 науково-педагогічних працівників мають почесне звання «Заслужений». Ліцензовано або акредитовано нові спеціальності: менеджмент соціокультурної діяльності, право, економіка, культурологія, філологія, соціальне забезпечення, публічне управління та адміністрування, міжнародні відносини, історія та археологія, громадське здоров'я, дизайн, сценічне мистецтво. З 2013 р. вищу освіту здобувають студенти-іноземці з Китаю, Туркменістану, Туреччини, Сербії.

З початком гібридної війни росії на південному-сході України, а з 2022 р. повномасштабного вторгнення агресора багато випускників, студентів, співробітників захищали та захищають суверенітет і територіальну цілісність України. 51 воїн віддав своє життя в цій боротьбі.

Випускник факультету фізичного виховання 1993 р., полковник СБУ, Герой України **Олександр Аніщенко, Артур Абрамітов, Максим Наріжний, Сергій Ширков, Андрій Кривич, Едуард Лобода, Руслан Мовчан, Олександр Белявський, Олег Бирченко, Денис Харлашко, Сергій Лисенко, Владислав Щелинський, Денис Бондаренко, Олександр Одінцов, Віталій Пасько, Артем Крючковий, Сергій Горбач, Андрій Шиян, Костянтин Скаржинський, Даниїл Тарасенко, Олексій Рогинець, Ігор Міняйло, Олег Дубицький, Валентин Матвєєнко, Юрій Приймачок, Володимир Глобін, Євген Дорошенко, Максим Ткаченко, Ілля Кобченко, Богдан Белашов, Олександр Павленко, Андрій Пустовойт, Віталій Романенко, Віталій Шевченко, Руслан Шуліпа, Володимир Коженко, Юрій Валюх, Костянтин Матвієнко, Леонід Шейко, Володимир Мудраков, Ярослав Биков, Антон Стукало, Едуард Булава, Руслан Квашко, Тарас Ковтун, Олексій Кравченко, Артем Бабенко, Михайло Резанов, Олексій Попович, Дмитро Богачов, Юрій Дроздов.**

Вічна пам'ять ГЕРОЯМ.

За 100 років існування університет неодноразово змінював свій статус, місця розташування навчальних корпусів. Незмінною місією залишалась головна – якісна підготовка вчителя, громадянина і патріота України. Підготовлено понад 120 тисяч висококваліфікованих фахівців, з них лише за роки незалежності України дипломи про вищу освіту одержали 53 294 випускників.

У 2024 році колектив університету нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України за вагомий внесок у забезпечення розвитку освіти і науки, значні науково-методичні здобутки та високий професіоналізм. Місія закладу – освіта й наука задля соціального та економічного розвитку Сумщини, України. З вірою у справедливий мир колектив забезпечує високу якість освітнього процесу та науково-інноваційної діяльності. Як результат – 3 місце в Україні щодо забезпечення випускників першим робочим місцем у 2023 р.

В умовах воєнного часу вченою радою університету скореговано низку положень Стратегії розвитку на період до 2032 року, окреслено сильні та слабкі сторони закладу, загрози та можливості розвитку. Серед основних цілей визначено – створювати безпекове середовище для навчання, праці та розвитку особистості; підвищувати рівень присутності ЗВО в системі вітчизняних та міжнародних рейтингів; підвищувати частку молодих учених у складі науково-педагогічних працівників, а провідними напрямками реалізації є «людина «сродної» праці», «людина інноваційної культури», «людина патріотична» у вимірі професійного розвитку і саморозвитку особистості.

Юрій ЛЯННОЙ,
доктор педагогічних наук, професор,
ректор СумДПУ імені А.С.Макаренка

Ярослав КУЩ,
директор Музею історії СумДПУ
імені А.С.Макаренка

Я-КОНЦЕПЦІЯ РЕКТОРА ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

У час складних сучасних викликів підвищується рівень відповідальності ректорів, котрі у кризових умовах, нешаблонно вирішують нагальні освітньо-наукові задачі, власним прикладом стимулюють неперервне навчання, розвиток і саморозвиток, емоційно підтримують співробітників та здобувачів вищої освіти [Бойчук, Боярська-Хоменко].

«Рік 2023 за обсягом і характером викликів для Університету був одним із найскладніших у майже 100-річній історії, – наголошується у звіті ректора Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Лянного Юрія Олеговича про виконання умов контракту щодо досягнення цільових показників університету та виконання колективного договору у 2023 р., – але на всі виклики воєнного часу колектив відповідає мужньо, зібрано й гідно, адже макаренківська родина має високі загальнолюдські цінності, чітку громадянську позицію, патріотизм та велике бажання ПЕРЕМОГИ. Сплановано цілі щодо впевненого поступу у 2024 році» [Звіт ректора. 2023].

Упродовж свого багаторічного становлення (з 1924 року) завдяки потужному ректорському корпусу менеджерів Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка сформувався не лише як регіональний бренд культури, науки й освіти, з унікальною атмосферою освітніх традицій підготовки майбутніх педагогів. Доктору педагогічних наук, професору Юрію Олеговичу Лянному випала унікальна доля – поєднати досвід науковця, котрий понад двадцять років ґрунтовно досліджує важливі проблеми фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії, з управлінською практикою розвитку авторитетного закладу вищої освіти в мережевому глобалізованому суспільстві України та на міжнародному рівні.

Дороговказом у діяльності керманіча університету слугує афоризм Григорія Сковороди «Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися...» [Афоризми], а провідними напрямками Я-концепції є «людина «сродної» праці», «людина інноваційної культури», «людина патріотична» у вимірі професійного розвитку і саморозвитку особистості.

Талановитому вченому й успішному менеджеру, як засвідчує проведений упродовж 2016–2024 рр. аналіз звітів на вчених радах, ректоратах, зборах трудового колективу, спілкування зі студентським активом, професорсько-викладацьким складом, вдалось з опертям на міцний фундамент традицій подвижництва ректорського корпусу закладу продовжити розвиток демократичних засад функціонування університетських структур, зберегти повагу і культ наукової творчості, спільно з колективом пережити складний період кризи воєнного лихоліття у 2022–2024 рр., а за кількістю працевлаштованих випускників у 2023 р. посісти 4 місце серед 134 закладів вищої освіти.

Формування прагнення пізнати людину, організаторських здібностей, становлення моральних принципів і світоглядних уявлень, спрямованість майбутніх життєвих настанов неповторної самотності, шляхетності та цільності натури Юрія Лянного відбувалось у родині з її культом фізичної та розумової праці, порядності, скромності, вимогливості, прагненням вижити за будь-яких життєвих негараздів й отримувати «велику естетичну насолоду від життя...» (І. Зязюн). Слушно зауважував римський філософ Луцій Сенека про те, що в родині, в людині є те, «чого не можна ні відібрати, ані дати, що властиве самій людині. Її дух, а в ньому – досконалий розум» [Сенека: 347].

Родом Юрій Олегович з Гетьманської столиці – м. Глухова, де працювали видатні митці Георгій та Володимир Нарбути, лунала музика М. Березовського й Д.Бортнянського. Формування прагнення пізнати людину, організаторських здібностей, світоглядних уявлень відбувалось у родині з її культом читання і здорового способу життя: ранкова зарядка, оздоровчий біг, гімнастичні вправи, плавання, футбол, волейбол, настільний теніс, катання на лижах, ковзанах.

У родині панував авторитет Учителя. У середній школі №3 міста Глухів навчали наставники-дослідники, які в умовах жорстокого авторитаризму та ідеологічних догм 70- 80-х років ХХ ст. удосконалювали методи роботи з учнями. Людина праці – це людина культури, відкрита до нових знань і вмінь – щоденною роботою, спрямованою на виховання людських чеснот доводили вчителі Р.Куриленко, С.Рудяк, Д. Широченкова, Л.Аркатова, Л.Непомнящий, Г.Бабак, Г. Новак, О.Дубина, Т. Сержанс, В. Кирилюк, Г.Давидович, директор школи Михайло Порфирович Кужель. Учителі відзначали широкий кругозір і кмітливість юнака, його виваженість, уміння комплексно бачити проблему і знаходити шляхи її вирішення.

У середній школі №3 міста Глухів навчали наставники, які в умовах жорстокого авторитаризму та ідеологічних догм 70-80-х років ХХ ст. удосконалювали методи роботи з учнями. Теплі спомини про свою першу

вчительку – Р. Куриленко. Уже перебуваючи на посадах викладача, завідувача, декана проф. Ю.Лянной неодноразово вивчатиме досвід заслуженої вчительки України, котра виступала проти нав'язування чи наслідування інноваційного педагогічного досвіду, адже будь-який «досвід – категорія індивідуальна, особистісна; доцільно упроваджувати нове аргументовано».

Яскравим взірцем високої культури спорту став для юнака вчитель фізичної культури, спортивний гімнаст О.Симак. Завдячуючи настановам професіонала-спортсмена, Юрій Лянной у 1988 році паралельно зі загально-освітньою школою закінчив Глухівську дитячо-юнацьку спортивну школу, отримав кваліфікаційне звання «Спортсмен I розряду», а через багато років став Президентом Сумської обласної федерації гімнастики, у 2016 році отримав запрошення до членства в секції з фізичної культури і спорту відділення вищої освіти НАПН України, і був нагороджений Подякою Національного олімпійського комітету України.

Успішному становленню майбутнього науковця і педагога впродовж 1988 – 1992 рр. сприяло навчання Ю.Лянного на спеціальності «Фізичне виховання» Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка. Проголошення державного суверенітету України стимулювало відродження національної політики в галузі вищої освіти.

I.Т.Качан

У період відчутних соціально-культурними зрушень у суспільстві посаду ректора обіймав Качан Іван Тихонович. За керівництва І.Качана в інституті було створено факультет фізичного виховання, побудовано нові навчальні корпуси, потужний спортивний комплекс, студентські гуртожитки.

Професійне зростання студентської молоді відбувалося завдяки наполегливій праці викладачів, котрі на власному досвіді і прикладі формували життєві і професійні навички. Своєю повагою, людяністю, інтелігентністю, добротворністю, спортивною майстерністю, вмільм уведенням до наукової проблематики професор І. Яновський, асистент А.Кравченко, професор В. Курилова, викладач Г.Гончарук створювали для формування молодих особистостей дієве навчально-виховне середовище, спонукали до самоаналізу, досягнення певної мети, виховували духовне благородство.

З глибокою вдячністю Юрій Олегович згадує керівника дипломної роботи, викладача Олександра Володимировича Брижатого, котрий «відкрив» шлях у науку, що досліджує людину на межі інтердисциплінарних зв'язків: спорт, медицина, психологія, скерував допитливого юнака до розробки

фундаментальної проблеми наукового дослідження на кілька наступних десятиліть: навчив чітко формулювати завдання, добросовісно здійснювати збір даних для наукових статей, виступати на наукових заходах і навіть брати участь у дослідженні скелетних м'язів у науковій лабораторії Тартуського університету (Естонія).

Подальша 30-річна науково-педагогічна діяльність випускника Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка Юрія Олеговича Лянного пов'язана з освітою і спонукала розвивати такий складник і напрям Я-концепції ректора, як «людина інноваційної культури».

Трудову діяльність розпочав лаборантом кафедри біологічних основ фізичної культури (1992-1994) набирався педагогічного досвіду, працюючи вчителем фізичної культури в неповній середній школі Краснопільського району Сумської області. З перших днів роботи на посаді викладача й аспіранта кафедри біологічних основ фізичної культури (1994-1998) яскраво проявлялись ерудиція, здібності креативного дослідника, органічно переплетені з відповідальністю, природньою людяністю, готовністю допомогти іншим у скрутну хвилину.

Результатом плідної роботи молодого дослідника і викладача Ю.Лянного стали новаторські навчальні курси та навчально-методичні посібники Ю.Лянного «Інвалідний спорт», «Історія інвалідного спорту», «Методичні рекомендації для фахівців з фізичної реабілітації по роботі з інвалідами з наслідками спинномозкової травми, які займаються настільним тенісом та спортивно-оздоровчим плаванням» (у закладах фізичної культури і натеper використовують ці посібники); успішний захист у спеціалізованій вченій раді Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського (м. Одеса) кандидатської дисертації «Фізична реабілітація інвалідів старшого шкільного віку з порушенням функцій спинного мозку грудного відділу хребта у пізньому періоді» (1998); активна наукова робота зі студентами, аспірантами, науковцями і публікація власних досліджень у фахових журналах «Фізичне виховання у школі», «Дефектологія» як стипендіата Кабінету Міністрів України (1999-2001 рр.); успішне відкриття в інституті нової перспективної кафедри фізичної реабілітації (1999).

Очільником педагогічного інституту в цей період працював Іваній Володимир Степанович. Час видався складний для університету: затримка з виплат, зменшення кількості студентів, навчального навантаження, – згадує Ю.Лянной. Серед успішних кроків ректора В. Іванія – рішення щодо відкриття в інституті нових спеціальностей, з-поміж яких – спеціальність «фізична реабілітація» і створення нової кафедри фізичної реабілітації, завідувачем якої мене було призначено в червні 1999 р. Починати з нуля розвиток нової

спеціальності медичного спрямування в педагогічному закладі було не просто, але Володимир Степанович підтримав і створення матеріально-технічної бази, і кадрове забезпечення [Лянной 2023: 28].

У керівництві кафедрою (1999-2006) Ю.Лянною був властивий стиль чіткості і прозорості: питання вирішували конструктивно й оперативно. Колегам імпонували ініціативність, генерування нових ідей, працелюбність і доброзичливість молодого управлінця. Аналітичний розум і концептуальне бачення науковця представлено в цей період в інноваційних посібниках, які отримали гриф МОН України («Основи фізичної реабілітації», «Реабілітація і спорт інвалідів»), наукових публікаціях з питань підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

В.С. Іваній

Ф.М. Лиман

А.І. Кудренко

Період наукових досліджень та управлінського становлення декана, а потім директора Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (2006-2015) Ю.Лянного припав на ректорство унікальних особистостей Лимана Федора Миколайовича та Кудренка Анатолія Івановича. «Доктор фізико-математичних наук, професор Федір Лиман – ректор-учений, якому вдалось повернути вектор управлінського руля до пріоритетів справжньої культури науки навчання, а, значить, і справжніх знань, справжньої інтелігентності», – доволі влучно схарактеризував риси ректора університету у 2003-2008 рр. М.Лазарєв [Лазарєв: 24]; натомість Анатолій Кудренко (ректор у 2009-2015 рр.), заслужений працівник фізичної культури і спорту України, професор, трансформував університет у потужний спортивно-гуманітарний комплекс Північно-Східної України [Кудренко].

Особистою цілеспрямованістю, силою волі, енергією, щирістю й організаційним хистом упродовж десяти років Юрій Олегович згуртував

навколо себе спільноту творчих фахівців. І якісні зрушення в усіх сферах життя брендового факультету, а потім Навчально-наукового інституту фізичної культури не забарились. Славні випускники працюють не тільки в Україні (університет забезпечує потреби освітніх закладів Сумської та прилеглих до неї районів Чернігівської, Полтавської, Харківської областей), чимало їх і за межами нашої держави вивищують авторитет Сумського вишу.

«Полюбити спорт, щоб він увійшов у наше життя, може людина, яка сама закохана у нього», – зауважує Є.Імас, ректор Національного університету фізичного виховання і спорту України (м. Київ), і наголошує на інноваційній культурі директора. Багато сил й уваги Юрій Лянной приділяє розвитку спорту і психології спорту; результатом цієї діяльності є олімпійські чемпіони, переможці та призери світового, європейського і всеукраїнського рівнів за багатьма видами спорту [Імас: 51].

Є.Імас звертає увагу на таку рису Юрія Лянного, як скромність. Прочитаймо інтерв'ю з ректором в «Урядовому кур'єрі» за 2020 р. Запитання: Ви і за освітою, і за покликанням причетні до спорту. Чи відчувається це у вашій роботі ректора? Відповідь Ю. Лянного пронизана хвилюванням, гордістю і повагою до вихованців: Не мені судити, але про спорт дбаємо так, як і належить. Зайве вдаватися у якісь переліки чи аргументи — ліпше назву прізвища наших вихованців, які здобули Сумам й університету світову спортивну славу, зокрема олімпійську: біатлоністи Валентина і Вікторія Семеренко, Олександр Біланенко, Юлія Журавок; футболісти Олег Гусєв («Динамо», Київ) і Олександр Зінченко («Манчестер Сіті», Англія); легкоатлети Тетяна Головченко, Інна Кашина; пляжні волейболісти Валерій Самодай і Анна Затилкіна; борці й борчині вільного стилю Катерина Бурмістрова, Світлана Саєнко, Юрій і Михайло Голуби; панкратіоністи Сергій Гузєв і Кирило Горобець. І це далеко не повний перелік атлетів світового класу [Імас: 51].

Приклад своїх учнів, студентів, співробітників інституту спонукав цілеспрямовано рухатись до вершин педагогічного й наукового професіоналізму, а працьовитість, природнє бажання пізнавати професію Вчителя, порядність, педагогічна толерантність, професійні та людські чесноти сприяли утвердженню високого авторитету в колективі. Яскравим аргументом стала в листопаді 2015 р. підтримка кандидатури Юрія Олеговича на посаду ректора Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Очільника підтримав экс-ректор Сумського педагогічного вишу у 1996-2005 рр. В.Іваній. Юрій Олегович згадує: «коли я вже пропрацював декілька місяців, Володимир Степанович зауважив, що це добре, коли на посаду керівника приходить нова, ще молода, а вже досвідчена людина. І це корисно буде для всього університету» [Лянной 2023: 30].

С.Прийменко

В.Зайцев

Г.Носко

Ф.Гужва

Ф.Яловий

О.Овчаренко

У своїй управлінській та науковій діяльності у 2015-2024 рр. очільник дотримується освітньо-культурних традицій університету. Упродовж ХХ – ХХІ ст. змінювалися соціально-економічні умови, змінювалась і назва закладу вищої педагогічної освіти: 1924 р. – Сумські Вищі трирічні педагогічні курси; 1925 р. – педагогічний технікум; 1930 р. – Сумський інститут соціального виховання; 1933-1934 рр. – Сумський педагогічний інститут; 1957 р. – Сумський педагогічний інститут імені А.С.Макаренка; з 6 жовтня 1999 р. – Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. Незмінною місією, яку сповідували ректори (Григорій Приймак, Юрій Самброс, Семен Прийменко, Віталій Зайцев, Гаврило Носко, Федір Гужва, Федір Яловий, Олександр Овчаренко, Іван Качан, Володимир Іваній, Федір Лиман, Анатолій Кудренко), залишалась головна – якісна підготовка вчителя-інноватора, громадянина і патріота України [Звіт ректора 2015-2020: 34; Ісіпчук].

Важливою рисою професійної діяльності ректора Юрія Лянного, як відзначають співробітники, є вміння згуртовувати колектив навколо місії

Стратегії розвитку університету: освіта – надання якісних освітніх послуг, спрямованих на підготовку фахівців, що відповідають потребам міжнародного і національного ринків праці й орієнтовані на демократичні цінності; наука – формування сучасного університету як центру генерування інноваційних ідей та їх реалізації; регіон: інноваційна діяльність – спрямування освітнього та наукового потенціалу на розвиток і зміцнення регіону; соціальна діяльність – ключовим аспектом його діяльності є соціальні інновації [Стратегія розвитку університету].

В інтерсуб'єктивній взаємодії з ректоратом, вченою радою, студентським самоврядуванням, з роботодавцями упродовж наступного десятиліття народжувались концептуальні рішення, спрямовані на вдосконалення освітнього процесу, розгортався кращий досвід факультетів з таких напрямів, як наука, інновації, навчальна і методична робота; виховна, патріотична та фізкультурно-масова робота [Вертіль]. Першочергова увага системно приділялась якісному складу науково-педагогічних працівників та співробітників, утворенню чи трансформації кафедр і факультетів, збільшенню ліцензійного обсягу підготовки фахівців, поліпшенню фахової репутації університету, всебічній підтримці студентів, творчій взаємодії науково-педагогічного колективу із закладами загальної середньої, фахової передвищої, вищої освіти, науково-дослідними інституціями, іншими освітніми установами. Більш детально відповідний аналітичний матеріал подано у Звіті ректора за 2015-2020 рр.

Високу оцінку нашої спільної діяльності було приємно почути від екс-ректора В.Іванія під час святкування 95-річчя університету у 2019 р., – згадує Юрій Олегович. Звертаємо увагу на словосполучення «нашої спільної діяльності». Ідеться про макаренківську родину, світ особливих взаємостосунків, маленька держава, де до студентів прикипають душею, їх не готують до майбутнього життя; воно пульсує у буднях, справжнє, з успіхами і прикрощами. Це спільнота, в якій навчають мріяти і втілювати ці мрії в життя [Семенов: 65]. Маючи високі нагороди, Юрій Олегович з особливим хвилюванням ставиться до почесної відзнаки «За видатні заслуги перед колективом університету».

У складному переплетенні адміністративних, наукових та організаційних навантажень допомагає титанічна працездатність, стратегічне мислення й чітке бачення кінцевої мети інноваційних проєктів, шляхів вирішення тих завдань, які необхідно реалізувати для їх досягнення. Талант, енергію, знання й організаторський хист дослідник і менеджер спрямовує на розвиток регіональної освіти і науки, виховання студентської молоді, відкриття нових спеціальностей, збалансовану взаємодію університету та роботодавців.

Поряд з адміністративною роботою Ю.Лянной активно й системно працює в науковій царині, досліджує проблеми підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. 30 червня 2017 року у спеціалізованій вченій раді Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м.Київ) успішно захистив докторську дисертацію «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах». Базисні положення наукового пошуку було представлено у 97 наукових і навчально-методичних працях: монографії, посібниках, статтях у наукових фахових виданнях України та у виданнях міжнародних наукометричних баз даних [Лянной 2017].

У відгуку про докторську дисертацію Ю.Лянного офіційний опонент, доктор педагогічних наук, професор П.Джуринський відзначив її надзвичайну затребуваність в умовах негативних змін у темпах зростання загальної захворюваності населення. У багатьох країнах світу, в тому числі й в Україні фізична реабілітація постає як один із провідних напрямів комплексного відновлення здоров'я та працездатності хворих, а також осіб, які мають особливі потреби й недоліки у фізичному, психоемоційному й соціальному розвитку [Відгук офіційного опонента]. В умовах війни дослідження ще більшою мірою актуалізоване для України і наразі залишається в багатьох аспектах інноваційним.

Успішністю роботи Юрій Олегович завдячує науковому консультанту, доктору педагогічних наук, професору, завідувачці кафедри фізичної реабілітації Інституту фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Людмилі Петрівні Сущенко. Наукові учні, серед яких і Ю.Лянной, глибоко шанують свого наставника: «...вона вдало поєднує глибокий розум вченого та потужні організаторські здібності, захопленість науковими проблемами й інтерес до мистецтва, історії, музики та літератури» [Людмила Петрівна Сущенко: 23].

Власне, так само і Юрій Олегович турбується про міцні й упевнені крила своїх дисертантів. За порівняно малий проміжок часу йому вдалося створити наукову школу з проблем з теорії і практики проблем здоров'я, фізичної реабілітації (фізичної терапії) та спеціальної освіти в контексті професійної підготовки фахівців, що втілює наукові ідеї в реальні розробки. У межах наукової школи успішно захищено 14 кандидатських дисертацій зі спеціальностей 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.03 «Корекційна педагогіка», 015 Професійна освіта, 24.00.03 «Фізична реабілітація»: О.Колишкін, Л.Мороз, Н.Кукса, В.Литвиненко (Руденко), Я.Копитіна (Романенко), Ю.Арешина, Ю.Корж, І.Зігунова, О.Сущенко, О.Беспалова, Л.Серета, А.Руденко, Т.Левицька та ін. Ось лише кілька результатів діяльності

наукової школи [Наукова школа Лянного]: 4 патенти на корисну модель, 4 свідоцтва авторського права, авторські інноваційні методики (корекції фонетико-фонематичного недорозвиненого мовлення дітей дошкільного віку засобами арт-педагогіки; оздоровчо-корекційної гім-настики «Богатир» для дітей дошкільного віку з порушеннями функцій опорно-рухового апарату); наукові дослідження з фізичної реабілітації спортсменів високого класу, санаторно-курортної реабілітації, інноваційних корекційної-розвивальних арттехнологій та ерготерапії, реабілітації осіб з обмеженими можливостями.

Кожний із представників наукової школи відчуває себе неповторною особистістю, яка розвивається в позитивній енергетиці співтворчості, самоповаги і взаємоповаги. Юрій Олегович дотримується в науковій роботі постулатів Г. Сковороди про те, що «виплекати здоровий, повний творчої сили дух можна лише завдяки великій роботі душі, доведенню її до ладу, наповненню й осяянню її «духом істини» [Афоризми]. Вагоме слово очільника та представників наукової школи розвивають тисячі випускників Навчально-наукового інституту фізичної культури, вчителів, фахівців фізичної реабілітації.

Створення в університеті атмосфери поваги до молодих науковців, стимулювання участі викладачів у розробці наукових проєктів сприяли тому, що в закладі якісно увиразнено професорсько-викладацький склад: у кілька разів зросла кількість кандидатів наук та докторів наук; ліцензовано або акредитовано нові спеціальності за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр», що відповідають потребам ринку праці (менеджмент соціокультурної діяльності, право, економіка, культурологія, філологія, соціальне забезпечення, публічне управління та адміністрування, міжнародні відносини, історія та археологія, громадське здоров'я та ін.)

Відкрито низку періодичних видань, які входять, зокрема, і до світових наукометричних баз, аспірантуру та докторантуру за десятьма напрямками, спеціалізовані вчені ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій з різних спеціальностей (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання; теорія та методика фізичної культури; 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 17.00.03 – музичне мистецтво та ін.). Спецради очолюють шановані доктори наук, професори, з-поміж яких тривалий час і А.Сбруєва, доктор педагогічних наук, професор, авторка фундаментальної праці «Порівняльна педагогіка», численних публікацій з теорії освітніх реформ, теорії і технології управління інноваційним розвитком вищої освіти, інноваційних підходів до управління вищою освітою в суспільстві ризику. Її роботи дали можливість ректору отримати чимало відповідей на складні питання наукової та управлінської діяльності.

До кожної університетської справи очільник ставиться з повною віддачею. І вчиться новому в кожного співробітника: і в досвідченого, і в молодого. Серед таких прикладів – виступ професора Ю.Лянного на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 29 грудня 2020 року при розгляді докторської дисертації Д.Козлова «Теоретичні та методичні засади розвитку інноваційної культури майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти у процесі магістерської підготовки»: Я був рецензентом цієї дисертації. Мене дуже приємно вразив обсяг роботи. Відчутна робота багатьох поколінь... Що конкретно зацікавило мене як ректора університету, урахувавши наш змінюваний світ. У роботі ідеться про можливість ухвалення рішень у нестандартних ситуаціях. А нестандартних ситуацій дуже багато. Ви пропонуєте рекомендації, як потрібно індивідуально ставитися і до наших студентів, і до наших магістрантів, аспірантів, як намагатися задовольняти їхні наукові інтереси, освітні інтереси, враховуючи стандарти рівності, справедливості та ін. [Той, хто прагнув жити: 306]. Ю.Лянной прагне у своїй діяльності оволодіти такими ключовими якостями інноваційної культури особистості, як творчість, ризикованість, сміливість, здатність прогнозувати, особисту відповідальність.

Невід'ємною ознакою успішного розвитку університету є відкритість до світу, тому чимало зусиль докладає Ю.Лянной, щоб налагодити творчі зв'язки із багатьма закладами освіти Європи і світу: до навчання залучено іноземних громадян з дванадцяти країн, укладено двосторонні угоди про підготовку фахівців за програмами «Академічна мобільність» і «Подвійний диплом» з навчальними закладами Китаю, Польщі та Болгарії, Туркменістану. Для проведення досліджень викладачі та аспіранти щорічно проходять стажування в університетах та науково-дослідних установах зарубіжжя, зокрема до Польщі, Німеччини, Румунії, Словаччини, США.

Кожний рік, прожитий колективом, – це звіт ректора перед громадою, студентами: що зроблено, які зрушення, чого досягнуто. Студенти, абітурієнти, їхні батьки повинні бачити перспективу формування в педагогічному університеті «інноваційної знаннєвої людини», котра володіє інформаційно-комунікаційними технологіями, англійською мовою, є мобільною у віртуальному середовищі, самодостатньою, здатна навчатись упродовж життя, про що наголошував В.Кремень ще у 2015 р. [Кремень 2015].

Колектив має прагнення досягнути у своїй діяльності ключових навичок, на розвиток яких зорієнтовані освітні програми університету: навички «м'які», цифрові та технологічні, інтелектуальні (мислення, осмисленість, brainpower (інтелект, сила розуму), соціально-емоційні (сердечність, «навички людяності»), навички екологічної відповідальності (екологічного лідерства). Їх ґрунтовно окреслила команда Інституту вищої освіти НАПН України спільно з представниками 10 університетів України [Вдосконалення викладання].

У час війни це особливо актуально. Креативність Юрія Олеговича зумовлені його волею і натхненням, кордоцентричністю та здатністю її пробуджувати в інших, патріотизмом і вмінням виживати в надзвичайних умовах; морально-етичною домінантою. Ідеться про такий аспект концепту Я-концепції ректора, як «людина патріотична», що пронизує охарактеризовані вище концепти «людина «сродної» праці», «людина інноваційної культури».

Болем і відповідальністю пронизаний виступ Ю.Лянного на звітних зборах трудового колективу за 2023 рік: « Ніхто з нас не очікував і не думав, що може статися повномасштабна війна на українській землі, зокрема на Сумщині. Я теж не думав про те, що доведеться керувати університетською спільнотою під час війни. У перші ж години, коли все почалося, прийшло усвідомлення, що ми на порозі докорінних змін. Я зрозумів, що треба зібратися, відкласти емоції, страх та біль у сторону, бо ми відповідальні за долі колективу Університету» [Звіт ректора: 2023]. Ось так, простими словами, життєвими прикладами про складні речі, щоб прийняти оптимальні рішення на ректоратах і вчених радах разом з колективом, додає упевненості університетській спільноті.

«Слово про нескорених до однодумців та колег» – так розпочав виступ Юрій Лянного на зборах трудового колективу у січні 2024 р. Ідеться про пам'ять випускників практично з усіх факультетів та інститутів педагогічного університету, які загинули під час російсько-української війни; Олександр Аніщенко, Артур Абрамітов, Максим Наріжний, Сергій Ширков, Андрій Кривич, Едуард Лобода, Олександр Белявський, Олег Бирченко, Денис Харлашко, Сергій Лисенко, Владислав Щелинський, Денис Бондаренко, Олександр Одінцов, Віталій Пасько, Артем Крючковий, Сергій Горбач, Дмитро Мартиненко, Костянтин Скаржинський, Олексій Рогинець, Валентин Матвієнко, Ілля Кобченко, Богдан Белашов, Андрій Шиян [Звіт ректора: 2023].

Місія університету в умовах сучасних воєнних викликів – освіта і наука задля соціального та економічного розвитку Сумщини, України. З вірою у ПЕРЕМОГУ колектив забезпечував високу якість освітнього процесу та науково-інноваційної діяльності; успішно провів вступну кампанію 2023 року, налагодив дистанційний освітній процес, акредитував 6 освітніх програм бакалаврів, 3 освітні програми магістрів і 3 освітньо-наукові програми докторів філософії і, як результат, посів третє місце в Україні щодо забезпечення випускників першим робочим місцем.

Посилилась творча партнерська взаємодія університету з науково-дослідними інституціями, зокрема в організації фахової практики майбутніх педагогів спільно з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН [Лук'янова а: 2023]: проведено моніторингове дослідження, розроблено навчально-методичний супровід практик бакалаврів, магістрів,

аспірантів спеціальності 011 Освітні педагогічні науки, схарактеризовано законодавчо-нормативні регулятиви організації практик, компетентнісні засади проходження практик з урахуванням євроінтеграційних процесів [Лук'янова б: 2023]. 15 листопада 2023 року досвід мережевої взаємодії СумДПУ та інституцій «Педагогічна синергія» розглядався та був високо оцінений на засіданні Президії НАПН України .

Колектив університету у 2024 році нагороджений Почесною Грамото Кабінету Міністрів України за вагомий внесок у забезпечення розвитку освіти і науки, значні науково-методичні здобутки та високий професіоналізм. Подібна висока відзнака Верховної Ради УРСР, яка наразі зберігається в музеї історії Університету, вручалася до 50-річчя від дня заснування Сумського педагогічного інституту у 1974 році [Нагородження колективу].

В умовах воєнного часу вченою радою університету скореговано низку положень Стратегії розвитку на період до 2032 року, окреслено сильні та слабкі сторони закладу, загрози та можливості розвитку, а серед основних цілей визначено – залучати мотивовану талановиту молодь до навчання в університеті; створювати безпекове середовище для навчання, праці та розвитку особистості; підвищувати рівень присутності університету в системі вітчизняних та міжнародних рейтингів; покращувати якість персоналу, підвищувати частку молодих учених у складі науково-педагогічних працівників.... [Стратегія розвитку на період до 2032 року].

Щоб досягти бажаної мети, потрібні фізична форма та витривалість, впевненість і впертість, бажання творити добро, а для цього у нас є всього 1440 хвилин на добу, щоб досягти тріумфу. Юрій Лянной «Не може себе уявити без освіти, університету, колег, улюблених очей студентів, без щасливих відкриттів і мужності визнати свої помилки, руху вперед. А ще – без Пам'яті, що передбачає наявність дивовижної здатності пам'ятати про тих, хто поруч з тобою, хто прийде за тобою, – влучно доповнює науково-педагогічний портрет очільника Ю. Бойчук, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди [Бойчук 2021: 47].

**Олена СЕМЕНОГ, доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки Навчально-
наукового інституту педагогіки і психології
СумДПУ імені А.С.Макаренка**

Використані джерела:

Семенов О. М., Козлова О. Г. Науково-педагогічний портрет ректора: ціннісні виміри. Академічні студії. Серія «Педагогіка». Вип. 2. 112-127.
<https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.15>

100 РОКІВ СЛУЖІННЯ ОСВІТИ ТА НАУЦІ (ДО РІЧНИЦІ ЗАСНУВАННЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ СУМДПУ ІМЕНІ А.С.МАКАРЕНКА)

Основні віхи розвитку Наукової бібліотеки Сумського державного педагогічного інституту імені А.С.Макаренка нероздільно пов'язані з історією розвитку університету. Створена у 1924 році одночасно з відкриттям Сумських вищих трирічних педагогічних курсів бібліотека майже сто років гідно служить освітянській справі Сумщини. Основою для формування фонду книгозбірні стали видання з публічних і навчальних бібліотек, приватні колекції книг містян та викладачів учительських курсів, які були видані в XVIII – XIX ст. німецькою та французькою мовами.

Достеменно невідомо прізвища перших бібліотекарів, а також кількість одиниць книжкового фонду. Увесь перший склад викладачів зазнав ретельної кадрової селекції як «класово-ворожі націоналістичні недобитки, що намагаються прищепити студентам буржуазно-націоналістичну ідеологію». Особисті справи викладачів були вилучені. Роботу бібліотеки теж лихоманили ревізії безкінечних комісій. Систематично проводилися «чистки» бібліотечного фонду на предмет ідеологічної відповідності. Активно здійснювався перегляд фондів та каталогів «з метою вилучення документів із педології, а також націоналістичної та троцькістської пропаганди».

Поступово Сумський педагогічний інститут зміцнював свою матеріально-технічну базу. На початку 1931 р. під навчальний корпус передано приміщення колишнього громадського зібрання, розташованого в центрі міста по вул. Соборній, де обладнаний читальний зал бібліотеки на 100 посадкових місць. Упродовж 1932 – 1933 рр., як засвідчують документи, в книгозбірні працювала Надія Кривошеєва-Онацька, дружина Никанора Онацького, українського художника, поета, народознавця, педагога, засновника Сумського історико-художнього музею.

Збережені історичні джерела свідчать, що завдяки зусиллям співробітників було створено потужну бібліотеку, укомплектовану необхідними для навчання студентів підручниками. За 1935 – 1941 рр. фонд зріс від 30 до 110 тисяч книг; в його складі нараховувалося 23 тис. брошур та періодичних видань.

Під час Другої світової війни та фашистської окупації міста фонд, який на початку 1941 р. нараховував 140 тис. книг і періодичних видань, був майже знищений. Лише завдяки мужності й патріотизму працівників бібліотеки, які

переховували скарби книжкової колекції в підвалах будинків, під купами вугілля, серед старих речей збереглися рідкісні видання. З-поміж цінних книг – «Основанія алгебры» Леонгарда Ейлера (1812 р.) та Виргилієва «Енеида» Івана Котляревського (1842 р.), книги із печатками навчальних закладів дореволюційної Сумщини, Сумського дворянського зібрання, бібліотеки родини Лашченків, Асмолових, Леонтія Журавльова.

У складні 1943-1947 рр. роботу з відновлення діяльності бібліотеки очолила завідувач бібліотеки Чайченко Анастасія Яківна. Обсяг фонду нараховував лише 5 940 примірників, тому проводили щоденну роботу з повернення видань, переданих до публічної бібліотеки. Для формування фондів факультетів книги надходили також з різних регіонів країни. Таким чином, до квітня 1944 р. педагогічному інституту було передано 34 386 одиниць важливої літератури.

У повоєнний час, зокрема в 1946 р. під навчальні корпуси інституту було передано три будівлі по вул. Троїцька, а для бібліотеки виділено перший поверх окремої будівлі адміністративного корпусу. У 1949 році чисельність фонду бібліотеки становила 58 336 примірників, 74 крб. виділили на придбання книг. Загальна балансова вартість фонду становила 247 крб.

У різні періоди часу бібліотеку очолювали Іван Загребельний (1947–1953), Тетяна Торяник (1953–1963), Раїса Білоус (1963–1975), Раїса Ісаєва (1975–1986), Зоя Горова (1986–2013). Плідна робота колективу у співпраці з професорсько-викладацьким складом сприяла розвитку майбутніх педагогів.

Початок 2000-х рр. в історії книгозбірні запам'ятався як роки упровадження новітніх інформаційно-бібліотечних технологій, що докорінно змінили всі напрямки бібліотечної діяльності. З 2005 р. бібліотека автоматизувала основні бібліотечні процеси, застосовуючи в діяльності АІБС. «УФД/Бібліотека», а для її ефективного функціонування була створена локальна бібліотечна мережа. Реорганізуються традиційні системи обслуговування, виокремлюються нові сектори, створюється зал інформаційних технологій із посадковими місцями для користувачів, абонемент та читальний зал іноземної літератури, функціонують спеціалізовані читальні зали фізико-математичних наук, історичних наук, природничих та музично-педагогічних наук. Обсяг фонду сягнув найбільшого показника – 980 тис. документів.

Останні п'ять років поспіль через Covid-19, жорстоку війну з російським агресором студенти університету навчаються за дистанційною формою, тому книгозбірня значно розширила спектр дистанційних послуг. Одним із пріоритетних напрямків розвитку є оптимізація кількісно-якісної складової бібліотечного ресурсу та спектру доступу до нього.

Загальний обсяг універсального багатогалузевого фонду нараховує 604 тис. документів. 40 тис. повнотекстових електронних та майже 5 тис. рідкісних та цінних документів. Зберігаються дві іменні колекції: професора Олександра Петровського, українського диригента, народного артиста, художнього керівника капели «Думка» (1 706 книг), та професора Валентина Дубравіна, музикознавця, фольклориста, композитора (610 книг). Упродовж 1978-1983 рр. В.Дубравін очолював кафедру теорії та історії музики і гри на музичних інструментах педагогічного інституту; його фольклорні розвідки були присвячені народним пісням Слобожанщини та Сумщини.

Колектив активно працює в напрямку переходу до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні інформаційні ресурси. Реалізація такої моделі дозволяє підвищити рівень та якість обслуговування, активізувати інтегрування книгозбірні у світову мережу освітніх послуг та наукових комунікацій, увиразнити позитивну громадську думку щодо іміджу університету та бібліотеки.

Створені можливості доступу до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science. За ініціативи міжнародної спільноти для підтримки науковців України із сайту бібліотеки надається безкоштовний доступ до повнотекстових електронних ресурсів наукової літератури, які доступні в межах проєкту Research4Life.

У реаліях сьогодення основну місію Бібліотека вбачає в розвитку, створенні, збереженні, організації доступу й використанні власних та світових інформаційних ресурсів, які відповідають навчальному та науковому процесам Університету, забезпеченню інформаційних дослідницьких потреб студентів та науковців на принципах доступності, оперативності, інформативності, комфортності.

Серед важливих напрямків роботи Бібліотеки – віртуальні бібліотечні простори. Сформовано масив інтернет-ресурсів різної спрямованості, об'єднаних єдиним вікном доступу до них через вебсайт. В умовах дистанційного навчання сайт Бібліотеки (<https://library.sspu.edu.ua/elektronni-biblioteki/>) функціонує як електронний ресурс, канал доступу до ресурсів, послуг та сервісів, платформа для комунікації в цілодобовому режимі. З ініціативи бібліотеки в 2014 р. створено eSSPUSR – електронний архів наукових та освітніх матеріалів СумДПУ як інструмент поширення досліджень, представлення здобутків університету в міжнародному науковому середовищі.

Головний ресурс, що надає інформацію про склад та зміст активного фонду, слугує основою для формування додаткових програмних модулів та БД – Електронного каталогу бібліотеки. Його загальний обсяг нараховує 258 тис. записів, які відображають 85 відсотків фонду. У 2023 році на базі ресурсу згенеровано новий тематичний каталог, який акумулює вебпокликання на матеріали з понад 130 повнотекстових електронних наукових журналів та статей. Працюємо над збільшенням та наповненням колекції власних електронних ресурсів.

Незмінний напрям роботи – інформаційна підтримка освіти і досліджень. Продовжуємо розвивати сервіси дистанційного обслуговування: онлайн-реєстрація користувачів, електронна доставка документів, віртуальна довідкова служба, визначення індексу УДК онлайн, перевірка на плагіат, управління відібраними при пошуку бібліографічними записами з можливістю формування списку та друку, замовлення на комплектування, проведення інформаційних занять та тренінгів. Автоматизовано процеси формування, обробки та штрих-кодування документів, упроваджено електронну реєстрацію користувачів, книговидачу й замовлення документів. Ураховуючи безпекову ситуацію, для роботи із програмою «УФД/Бібліотека» в дистанційному режимі налагоджено віддалений доступ.

Книгозбірня активно проводить інформаційно-освітні заходи, консультує як студентів, так і викладачів з питань доступу до інформації, підбору інформаційних ресурсів, вибору та ефективного використання цифрових інструментів підтримки наукової комунікації.

Наукова діяльність книгозбірні спрямована на бібліографування наукового доробку та укладання на цій основі бібліографічних покажчиків, на відбір та вивчення документів рідкісного фонду, проведення соціологічних досліджень з метою практичного впровадження результатів у професійну діяльність. Ми здійснюємо моніторинг і аналіз публікаційної активності як підрозділів університету, так і окремих науковців; постійно надаємо інформаційну підтримку й супровід колективних наукових тем кафедр.

Активно розвиваємо напрям видавничої діяльності. За останні десятиріччя укладено 63 бібліографічні покажчики. У 2015 році започатковано біобібліографічну серію «Науковці університету», підготовлено 12 випусків. У 2016 р. за створення біобібліографічної серії «Науковці університету» бібліотека посіла почесне перше місце в зональному конкурсі «Бібліотека року».

Бібліотека – активна учасниця в університетському процесі формування культури академічної доброчесності, здійснює перевірку академічних текстів на плагіат та активно пропагує принципи академічної доброчесності.

Для колективу бібліотеки важлива взаємодія із кожним користувачем, особливо в умовах війни. Для створення креативного комунікаційного простору, промоції інформаційного образу бібліотеки, її ресурсного потенціалу та сервісних можливостей розвиваємо канали Facebook, Instagram, You Tube. Нові рубрики «Читання під час війни», «Вічна класика», «Літературний календар», «СПУ. Особистості», «(НЕ)відомі#УКРАЇНЦІ», «#Враження» «#КодНації» користуються популярністю серед читачів різного віку.

Важлива складова діяльності – культурно-просвітницька робота, яку проводимо з метою глибшого усвідомлення студентською молоддю культурних цінностей та потреби читання. Новацією діяльності є культурно-освітній проєкт «Репресована мова: повертаємо до життя», подкасти «Територія слова. Україна понад усе!». Щорічно здійснюємо підготовку понад

60 віртуальних виставок, оглядів, флешбуків, буктрейлерів. Запроваджено інтерактивні виставки, проведення масових заходів з використанням дистанційних форм спілкування.

Попри всі складнощі, колектив спрямовує роботу на збереження та розвиток кращих історичних традицій закладу, є невід’ємною складовою інформаційного простору, наукового, культурного, духовного, просвітницького зростання університетської освіти, створює позитивний імідж книгозбірні, продовжує генерувати якісний освітній контент, вивчає та запроваджує новітні технології та сервіси, здійснює волонтерську діяльність і, безумовно, твердо вірить у нашу Перемогу.

Ірина ЖЕЛЕЗНЯК, директор Наукової бібліотеки СумДПУ імені А.С. Макаренка

ВИПУСКНИК СУМДПУ ОЛЕКСАНДР АНІЩЕНКО – ГЕРОЙ УКРАЇНИ ЗА ВИНЯТКОВУ МУЖНІСТЬ, ГЕРОЇЗМ І САМОПОЖЕРТВУ (ПОСМЕРТНО)

Указом Президента України №1/2015 від 2 січня 2015 року «За виняткову мужність, героїзм і самопожертву, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі та незламність духу» полковнику Олександрю Григоровичу Аніщенку присвоєно звання «Герой України» (посмертно).

Олександр Аніщенко народився в м. Суми 17 грудня 1969 року. Ще учнем Сумської середньої школи № 4 брав активну участь у спортивних змаганнях. Під час навчання на факультеті фізичного виховання в Сумському державному педагогічному інституті імені А.С.Макаренка в 1987–1993 рр. викладав у цій школі фізичну культуру.

З 1990 по 1992 рр. служив у воєнізованій пожежній частині № 7 Сум, з 1993 р. – військово-службовець у Службі безпеки України. З 2008 р. обіймав посаду заступника начальника відділу Центру спеціальних операцій боротьби з тероризмом і захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів Служби безпеки України в Управлінні Служби безпеки України в Сумській області, а 15 квітня 2014 р. очолив цей відділ.

Брав безпосередню участь у спеціальних (операціях), які проводилися спецпідрозділом «Альфа» на південному сході України. Мав безперечний авторитет і повагу в колективі.

5 травня 2014 року під час виконання бойового завдання в місті Слов'янськ Донецької області Олександр Аніщенко загинув. Незважаючи на численні поранення і перебуваючи під нещадним вогнем російських бойовиків, Олександр Григорович до останнього подиху захищав бойових товаришів, які потрапили в засідку і були змушені вести нерівний бій. В Олександра Аніщенка залишилися дружина, донька, літні батьки.

7 травня 2014 року Героя поховано на Алеї почесних громадян центрального кладовища міста Суми. 15 вересня 2014 р. у загальноосвітній

школі № 4 м. Суми відкрито меморіальну дошку полковнику Служби безпеки України Олександрю Аніщенку. З 2015 р. школа носить ім'я Героя України Олександра Аніщенка, відкрито музей історії, особливе місце в якому відведено експозиції, що присвячена випускнику Олександрю Аніщенку.

2 вересня 2014 р. рішенням сесії Сумської міської ради полковнику Олександрю Аніщенку посмертно присвоєне звання Почесного громадянина міста Суми. 5 травня 2016 року в Сумах урочисто відкрили вулицю імені Олександра Аніщенка.

6 травня 2016 р. відкрито меморіальну дошку на стіні Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Світлі спогади про захисника України назавжди збережуться в пам'яті рідних, друзів, побратимів.

**Ярослав КУЩ, директор Музею історії
СумДПУ імені А.С. Макаренка**

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ

Реалізація національно-патріотичного виховання студентської молоді в Університеті впроваджується шляхом реалізації Указу Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» (від 18 травня 2019 р. №286/2019), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» (від 09 жовтня 2020 р. №932) та Наказу Міністерства освіти і науки України «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України» (від 06 червня 2022 р. №527) з подальшим його впровадженням в план національно-патріотичного виховання студентської молоді в Університеті, а також на основі аналізу стану і проблем національно-патріотичного виховання на Сумщині в умовах війни.

За останні роки дещо змінилася концепція національно-патріотичного виховання в Університеті і сьогодні її можна окреслити чотирма основними напрямками: 1) формування у здобувачів вищої освіти почуття національної самоідентичності на основі культурного та історичного минулого України; 2) підвищення поваги до військових, гідне вшанування пам'яті полеглих Героїв; 3) діяльність волонтерської спільноти Університету в напрямках підтримки військових та постраждалих внаслідок війни; 4) розвиток громадянських компетентностей та формування громадянської позиції здобувачів.

Формування у здобувачів вищої освіти почуття національної самоідентичності на основі культурного та історичного минулого України.

У рамках зазначеного напрямку щороку здобувачі та викладачі Університету беруть участь у Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах національно-патріотичної тематики. Наприклад, у вересні 2023 року здобувачка факультету іноземної та слов'янської філології спеціальності «Середня освіта. Українська мова і література» Єлизавета Драновська отримала диплом I ступеня за найкращу творчу роботу у фіналі XX Міжнародного конкурсу творчих робіт учнів, студентів, аспірантів та учителів «Уроки війни та голокосту — уроки толерантності». Завжди пишаємось здобутками та досягненнями наших здобувачів. Традиційними залишаються і участі у радіодиктанті національної єдності до Дня української писемності – це важлива подія, яка об'єднує українців різного віку та професій по всій країні і макаренківська родина не є у цьому виключенням, адже цей захід підкреслює спільні цінності, культурну спадщину та національну ідентичність, сприяє підвищенню рівня грамот-

ності, збереженню мови та нагадує про силу слова у формування національної єдності; це не лише можливість перевірити власні знання, але й жест солідарності та підтримки рідної мови. Тому участь в подібних заходах вважаємо пріоритетними.

7 грудня щороку в Університеті відзначається День української хустки – одного з символів української національної культури та традицій. Хустка завжди була і залишається важливим елементом народного костюму, що втілює в собі естетику, історію та національну ідентичність українського народу. Тому, святкуючи День української хустки, ми згадуємо не лише про красу і мистецтво вишивки, але й про те, як важливо зберігати та передавати наступним поколінням наші культурні цінності та традиції. В цей день проводяться різноманітні заходи, виставки, майстер-класи, де кожен може дізнатися більше про символіку та техніки виготовлення хусток, а також долучитися до збереження та відродження цього унікального елементу національного спадку. Наприклад, колективом Наукової бібліотеки Університету організовано яскравий флешмоб «Українська хустка: оберіг крізь віки та стильний аксесуар», метою якого було вшановування берегині роду – української хустки.

Декілька років поспіль Університет став майданчиком для проведення III етапу Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика для здобувачів закладів фахової передвищої та вищої освіти Сумщини. Для нашого Університету це має особливе значення, адже конкурс на честь Петра Яцика, видатного українського мецената і патріота, який багато зробив для підтримки і розвитку української мови, додатково надихає здобувачів на активну участь і подальші досягнення у цьому напрямку, це справді потужний інструмент для національно-патріотичного виховання, який має глибокий і тривалий вплив на формування особистості молодих людей.

Також хотілося б відмітити і той факт, що усі здобувачі Університету, які перебувають у різних державах за програмами академічної мобільності, завжди організують зустрічі зі своїми іноземними однолітками для презентації традицій українського народу. Так, у грудні 2023 року здобувачі Інституту історії, права та міжнародних відносин, які навчалися за програмою академічної мобільності у Батумському державному університеті Шота Руставелі, презентували українські традиції та культуру, провівши майстер-клас з виготовлення українських сувенірів.

16 лютого в Університеті відзначають День Єднання – одне з наймолодших державних свят. Цей день черговий раз нагадує нам, що історичні випробування, які постали перед Україною й українцями, вимагають від нас монолітної єдності та рішучих дій.

Надзвичайно важливою складовою національно-патріотичного виховання в Університеті є організація «Шевченківських днів», які щороку стають платформою для творчих виступів здобувачів, наукових дискусій, літературних вечорів та інших культурних заходів, що збагачують навчальний процес і сприяють розвитку творчого потенціалу; це можливість не тільки вшанувати пам'ять великого поета, але й надати здобувачам простір для самовираження та поглиблення знань про національну культуру.

Крім того, Наукова бібліотека Університету постійно веде рубрику – Особистості в історії України. Центром творчого розвитку та Науковою бібліотекою постійно публікуються інформаційно-просвітницькі матеріали з національно-патріотичним контентом на офіційному сайті Університету та сторінках у соцмережах.

У рамках наступного напрямку реалізації – *Підвищення поваги до військових, гідне вшанування пам'яті полеглих Героїв*, слід відмітити наступні заходи: у жовтні три роки поспіль з метою вшанування звитяги бійців Сил оборони України організуються спільні перегляди документальних фільмів; цього року в укритті Університету організовано такий перегляд

документального фільму про бойовий шлях 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр» з циклу «Підрозділи перемоги».

Для вшанування пам'яті Героїв (випускників і студентів), які віддали своє життя за цілісність та незалежність України у боротьбі з російською агресією, на офіційному сайті Університету у розділі – «Музей історії університету» (<https://museum.sspu.edu.ua/materialy-ta-fondy/pamiaty-heroiv-polehlykh-za-ukrainu>), на сайтах деяких факультетів-інститутів окремо та у групах Університету в соціальних мережах опубліковані онлайн-некрологи полеглим Героям.

До другої річниці повномасштабного вторгнення 23 лютого було проведено Зустріч-реквієм пам'яті героїв, які загинули у війні з російським агресором. Наш обов'язок – зберігати пам'ять про кожного, хто повернувся на щиті, віддавши своє життя за Українську державу.

На жаль, багато наших Героїв отримують високі звання посмертно, але є приємна звістка для університетської родини: 24 лютого 2024 року випускник ННІ Фізичної культури, морський піхотинець, майор [Сергій Хомініч](#) за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народові отримав Звання [Герой України](#) з врученням ордена «Золота Зірка».

Наступний напрям – *Діяльність волонтерської спільноти Університету* в напрямках підтримки військових та постраждалих внаслідок війни. З часу повномасштабної агресії російської федерації проти України, здобувачі, викладачі та співробітники долучились до чисельних волонтерських проєктів та власних ініціатив для підтримки Сил оборони України та постраждалих внаслідок війни.

Волонтерською спільнотою університету у співпраці з благодійним фондом «Mira Help» проведено збір матеріалів (віск, парафін, картон, консервні бляшанки) та виготовлення «окопних свічок», з подальшою передачею Силам оборони України. Ця робота виконувалася і виконується у багатьох структурних підрозділах університету, так як і плетіння маскувальних сіток. На постійній основі ряд структурних підрозділів оголошують збір коштів на закриття певних адресних потреб військових: турнікети, військові аптечки; комплекти термобілизни; гігієнічні засоби; газові пальники, бензиновий генератор та starlink.

Даний напрям стосується не лише військових, допомога яким звісно є на першому місці сьогодні, але і тих, хто постраждав внаслідок війни, у Сумській області немає жодної людини, яка б не постраждала психологічно або не мала проблем з ментальним здоров'ям, особливо це стосується соціально незахищених верств населення. Тому волонтерська діяльність колективу поширюється і на допомогу ВПО, дітям-сиротам, важкохворим дітям, які перебувають на лікуванні, особам з особливими потребами, дітям, що проживають на територіях, де ведуться активні бойові дії. Протягом року силами природничо-географічного факультету організовувалися екскурсії до природничих музеїв та майстер-класи з хімії для школярів прикордонних громад Сумщини де ведуться активні бойові дії.

Кафедрою теорії та практики романо-германських мов організовано і проведено волонтерський проєкт «Єдність у різноманітті» – сезон мовних ініціатив «Новорічний експрес» німецькою та французькою мовами для

школярів міста Суми. Учасники проекту поставили свої підписи на державному прапорі України, який було передано одному із підрозділів ЗСУ до Дня Збройних Сил України та Дня Святого Миколая у 2023 році.

Щорічно університетською спільнотою організуються благодійні візити до Сумського спеціалізованого будинку дитини, до онкогематологічного відділення Сумської обласної дитячої клінічної лікарні з метою психологічної підтримки дітей та їх батьків. Підготовлені іменні «скриньки радості» для кожного маленького пацієнта, щоб подарувати приємні емоції і гарний настрій.

Щорічно, з особливою увагою в останні роки реалізується благодійний проект «Музика і весна» для мешканців Сумського обласного геріатричного

центру, у якому перебувають пацієнти похилого та старечого віку, з особливими потребами, а також внутрішньо переміщені особи, у тому числі з інвалідністю.

Протягом останнього року на запрошення Молодіжної ради при відділі молодіжної політики Сумської міської ради та в рамках проекту «СпівДіяХабСуми» Психологічна служба Університету вела і веде волонтерську діяльність для підтримки воїнів ЗСУ, їх родин та близьких за тематикою «Підтримка військових: психологічний супровід». Крім того, для студентської молоді міста Суми поведено волонтерські тренінги «Навички самодопомоги - як справлятися зі стресом під час війни», «Психосоціальна підтримка» та «Психосоціальна допомога ВПО».

Практичними психологами Університету здійснюються волонтерські надання психологічної підтримки населенню з прикордонних територій

(організовано 24 виїзди Білопільська, Великописарівська, Юнаківська громади та ін.). Психологічною службою розроблено гайд «Антистрес» з вправами та рекомендаціями щодо психологічного відновлення в умовах війни.

Протягом літа – 2024 на базі університету працював спортивно-психологічний літній майданчик «Веселка» для дітей 7-12 років Сумщини, метою якого було забезпечити психологічну підтримку його маленьким учасникам з використанням засобів арт-терапії та організованою руховою активністю.

На постійній основі на базі центру творчого розвитку працює «Сувенірна майстерня» для усіх вікових категорій, у тому числі військових і членів їх родин, мета якої полягає у підтримці ментального здоров'я за допомогою арт-терапевтичних технологій.

Реалізація четвертого напрямку – *Розвиток громадянських компетентностей та формування громадянської позиції здобувачів* здійснюється наступним шляхом: представники студентського самоврядування спільно з центром творчого розвитку і соціально-психологічної підтримки Університету беруть участь у зустрічах з народними депутатами України, головами обласної та міської адміністрацій тощо з метою оволодіння навичками управління, а також обговорення актуальних для сучасної молоді питань. Постійно організовуються інформаційно-просвітницькі заходи з правил поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів та практичні заняття з домедичної допомоги з елементами тактичної медицини. У грудні минулого року кафедрою права та публічного управління було проведено Всеукраїнський науково-практичний круглий стіл на тему «Забезпечення людських прав

в умовах збройної агресії: національний та міжнародний аспекти», присвячений Дню прав людини. Науковою бібліотекою організовано Патріотичний нарис «Незламні», що був присвячений другій річниці вторгнення і початку повномасштабної війни України, а також 10-й річниці від початку російсько-української війни. Проведено ряд благодійних спортивних турнірів і заходів, що дозволили зібрати кошти на підтримку військових.

Усі концертні програми мають національно-патріотичний супровід у вигляді вокальних, інструментальних, хореографічних, театральних та інших постановок, які відображають культуру української нації. Інноваційним можна вважати проєкт он-лайн квестів «Калейдоскоп» на різноманітну тематику, який був розроблений для здобувачів в умовах дистанційного навчання і має не лише змагальний підтекст, а й просвітницький характер. Серед національно-патріотичної тематики слід відмітити наступні: «Традиції української кухні», який мав на меті ознайомити здобувачів з тисячолітніми традиціями української національної кухні; «Українські традиції та символи», «До Дня захисників і захисниць України», «Ми – громадяни», «Гідність та Свобода» тощо.

Здобувачі усіх факультетів та інститутів активно долучаються до участі та організації різноманітних заходів, що дає їм можливість визначати і розвивати форми та способи своєї участі у життєдіяльності громадянського суспільства, готовності взяти на себе відповідальність, спілкуватися з однолітками, з соціальними інститутами, органами влади тощо.

Такий комплексний підхід та свідоме і відповідальне ставлення колективу Університету до проблеми національно-патріотичного виховання молоді, дозволяє ефективно реалізовувати концепцію національно-патріотичного виховання, за що велика вдячність кожному, хто долучається до вирішення цього актуального питання.

Анна ЗАКІНА, проректор з науково-педагогічної (виховної та соціальної) роботи СумДПУ імені А.С. Макаренка

Ірина ПЕТРОВА, начальник центру творчого розвитку та соціально-психологічної підтримки СумДПУ імені А.С. Макаренка

ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У СУМДПУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

Підготовка науково-педагогічних кадрів в університеті розпочалася в 1992 р., коли наказом Міністерства народної освіти Української РСР від 06 листопада 1991 р. було відкрито аспірантуру зі спеціальностей 01.04.07 «Фізика твердого тіла», 03.00.04 «Біохімія», 03.00.13 «Фізіологія людини і тварин», 06.01.05 «Селекція і насінництво», 09.00.01 «Діалектика і теорія пізнання», 10.01.03 «Література народів СРСР (українська)», 10.02.04 «Германські мови», 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки», 13.00.02 «Методика викладання російської мови», 13.00.02 «Методика музичного виховання». У 1993 р. перелік доповнили спеціальністю 24.00.02 «Фізична культура та фізичне виховання різних груп населення, включаючи підготовку у збройних силах».

З 2001 року в університеті наказом МОН України № 263 затверджено аспірантуру за спеціальностями 01.04.07 «Фізика твердого тіла», 03.00.13 «Фізіологія людини і тварин», 09.00.01 «Діалектика і теорія пізнання», 10.01.01 «Українська література», 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки», 13.00.02 «Теорія та методика навчання (музичне виховання)», 13.00.09 «Теорія навчання», 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». До 2016 р. було відкрито аспірантуру також зі спеціальностей 09.00.04 – Філософська антропологія, філософія культури, 09.00.09 – Філософія науки (філософські науки).

Упродовж 2001 – 2016 рр. Міністерство освіти і науки України давало дозвіл на разовий набір до аспірантури зі спеціальностей 13.00.02 – Теорія та методика навчання (хімія), 17.00.03 – Музичне мистецтво, 11.00.01 – Фізична географія, геофізика та геохімія ландшафтів, 13.00.03 – Корекційна педагогіка, 09.00.11 – Релігієзнавство (філософські науки), 13.00.02 – Теорія та методика навчання (математика), 24.00.03 – Фізична реабілітація.

З 2016 році в університеті в аспірантурі здійснювалася освітня діяльність за такими спеціальностями: 011 Науки про освіту, 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 Професійна освіта, 016 Спеціальна освіта, 017 Фізична культура і спорт, 035 Філологія, 091 Біологія, 025 Музичне мистецтво, 051 Економіка.

Нарізі в аспірантурі навчаються здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за 12 спеціальностями: 011 Освітні, педагогічні науки, 014 Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 Професійна освіта,

016 Спеціальна освіта, 017 Фізична культура і спорт, 025 Музичне мистецтво, 032 Історія та археологія, 051 Економіка, 075 Маркетинг, 091 Біологія, 111 Математика та 281 Публічне управління та адміністрування. В аспірантурі навчаються як випускники університету, так і випускники інших ЗВО України, а також представники Китайської Народної Республіки.

Докторантура за першою спеціальністю 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки відкрилася в університеті у 2014 р. наказом МОН України № 790. До цього часу до докторантури дозволяли лише разовий прийом на спеціальності 17.00.03 – Музичне мистецтво, 09.00.09 – Філософія науки, 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. Натепер докторантура діє за спеціальностями 011 Освітні, педагогічні науки, 015 Професійна освіта, 051 Економіка, 025 Музичне мистецтво.

З метою забезпечення можливості захисту дисертаційних досліджень упродовж 2016-2021 рр. в університеті функціонували постійні спеціалізовані вчені ради Д 55.053.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки, 13.00.02 теорія та методика музичного навчання, 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти; К 55.053.03 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я), К55.053.04 – зі спеціальності 17.00.03 Музичне мистецтво.

Відповідно до наказу МОН України № 612 від 07.05.2019 р. «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад від 23 квітня 2019 року» у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка утворено спеціалізовану вчену раду Д 55.053.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук за спеціальностями 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки», 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» та 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» терміном до 31 грудня 2020 року.

Перереєстрації докторської ради передувала успішна діяльність спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 із захисту докторських (кандидатських) дисертацій за спеціальностями 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки», 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» та 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», яку було відкрито у 2016 році.

Свідченням всеукраїнського визнання та довіри до спеціалізованої вченої ради є досить широка географія дисертантів, яка охоплює північно-східну (Сумська область), східну (Харківська область), північну (Київська та Черкаська області) та південну Україну (Одеська область). Рада вийшла

на міжнародний рівень, на засіданнях відбуваються захисти дисертацій громадян Китайської Народної Республіки (15 осіб) та Республіки Польща (1 особа). Упродовж 2019 – 2021 рр. захищено 34 кандидатські та 8 докторських дисертацій.

Спеціалізована вчена рада К 55.053.03 була створена відповідно до наказу МОН України від 24.10.2017 р. № 1413 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальностями 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)» та 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». За час діяльності ради науковий ступінь отримали 32 дисертанти.

Наказом МОН України № 1314 від 24.10.2017 створена спеціалізована вчена рада К 55.053.04 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 «Музичне мистецтво». За час роботи ради в ній було проведено 25 захистів.

Наразі в університеті функціонує спеціалізована вчена рада Д 55.053.01 з присудження ступеня доктора наук за спеціальностями 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки», 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», затверджена Наказом МОН України № 530 від 06.06.2022 р. У раді захищено 5 докторських дисертацій, з них 3 – співробітниками університету.

Університет має право на створення разових спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальностями 011 Освітні, педагогічні науки, 014 Середня освіта (Музичне мистецтво), 025 Музичне мистецтво, 016 Спеціальна освіта, 015 Професійна освіта, 017 Фізична культура і спорт, 051 Економіка, 281 Публічне управління та адміністрування.

Для підвищення якості освітньої діяльності в університеті в аспірантурі проводяться осіння та зимова наукові школи для аспірантів 1 курсу та весняна наукова школа – для аспірантів 2-4 курсів, а також освітньо-проектні інтенсиви для аспірантів усіх курсів, які тривають з жовтня по травень.

Підготовка викладацьких кадрів через аспірантуру і докторантуру є логічним завершенням безперервної системи освіти, що передбачає поглиблену спеціалізовану підготовку і самостійну науково-дослідну роботу.

Під час навчання в аспірантурі здобувачі освіти третього (освітньо-наукового) рівня мають можливість здобувати освіту за індивідуальною освітньою траєкторією, що забезпечується індивідуалізацією та диверсифікацією освітнього процесу, а також формуванням диференційованих освітньо-наукових програм.

Відтак, якість підготовки науково-педагогічних працівників через аспірантуру забезпечується виконанням аспірантами індивідуального плану роботи, який складається з 2-х складових: освітньої та наукової. Якість освітньої складової підтверджується тим, що навчальні дисципліни викладаються на 80 % докторами наук, професорами та на 20 % кандидатами наук, які відповідають ліцензійним умовам та мають значний науковий доробок і викладацький досвід.

Під час навчання в аспірантурі здобувачі освіти мають можливість слухати гостьові лекції від професорів як вітчизняних, так і закордонних закладів вищої освіти. Якість підготовки підтверджується і результатами екзаменаційних сесій та звітами аспірантів про виконання індивідуального плану навчально-наукової роботи аспіранта.

Аспіранти і докторанти беруть постійну участь в усіх наукових заходах, які проводяться в межах університету, в академічній мобільності, у тому числі міжнародній, публікують результати власних наукових розвідок у наукових виданнях категорії Б, виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, видань, які друкуються в країнах ЄС та ОЕСР, міжнародних монографіях.

**Ольга КУДРІНА, доктор економічних наук,
професор, проректор з науково-педагогічної
(наукової) роботи СумДПУ імені А. С. Макаренка**

**Ірина ЧИСТЯКОВА, професор, завідувач
аспірантури та докторантури СумДПУ
імені А. С. Макаренка**

МОЛОДІЖНА НАУКА УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Молодіжна наука в умовах війни стає символом незламності та надії на майбутнє. Наукові дослідження і нові проекти молодих дослідників Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка у сфері освіти, здоров'я та інновацій допомагають знаходити інноваційні рішення для подолання кризових ситуацій та відновлення країни.

У 2022 р. отримав фінансування Міністерства освіти і науки України проект молодих учених «Організаційно-економічне забезпечення повоєнного сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот» під керівництвом доктора філософії Олени Омеляненко. Метою проекту стала розробка аналітичного інструментарію та організаційно-економічних механізмів повоєнного відновлення сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот як основи забезпечення благополуччя локальних громад для уникнення соціальних, екологічних і економічних проблем війни та їх апробація в рамках пілотних інфраструктурно-сервісних проектів.

У 2023 р. під керівництвом проф. Віталія Омеляненка завершено реалізацію держбюджетного проекту наукових робіт та науково-технічних (експериментальних) розробок на замовлення МОН України «Інноваційна складова безпеки сталого розвитку старопромислових регіонів України: стратегічні напрями інституційного забезпечення і трансферу технологій в інноваційних ландшафтах».

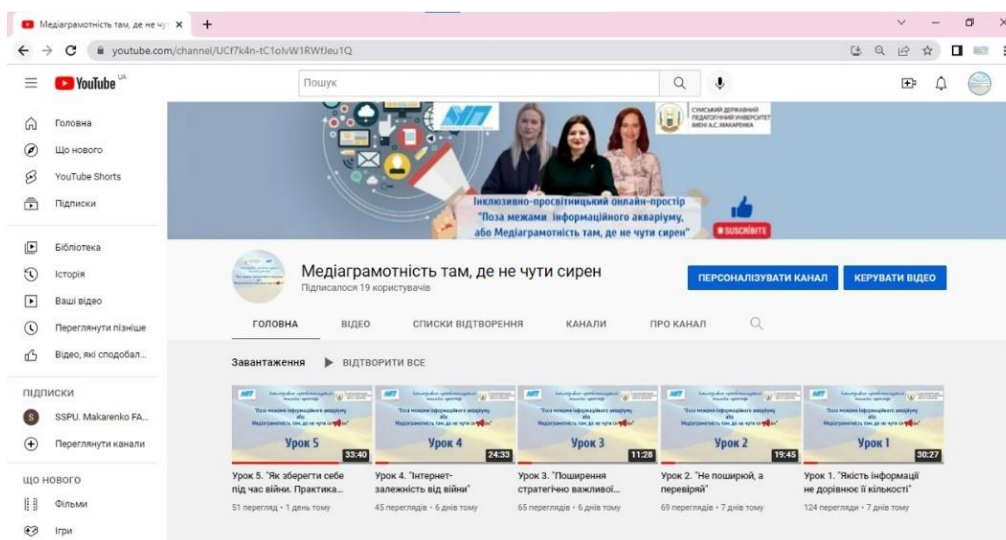

Проект має практичну цінність у частині визначення інноваційного виміру досягнення цілей сталого розвитку; результати використані у процесах проектування інновацій для сталого розвитку в місцевих громадах, пла-

нуванні соціально-економічних перетворень у довготерміновій перспективі (Поміччанська територіальна громада Кіровоградської області; Білоцерківська територіальна громада Київської області; Ямпільська територіальна громада Вінницької області; Громадська організація «ReSURS»).

13-17 листопада 2023 р. результати проєкту щодо можливості участі університетів (на прикладі СумДПУ імені А. С. Макаренка) у процесах посткризових трансформацій на локальному рівні було презентовано на Міжнародному форумі сталого розвитку в Римі під егідою міжнародного консорціуму INNOSD в межах декади World Science for Peace and Development.

Військові виклики стали каталізатором для розвитку нових підходів та інновацій, і саме молоді вчені стоять на передовій цих змін. У межах грантового проєкту «Медіаграмотність там, де не чути сирен» за сприяння Академії Української Преси (2022 р.; кер. – к. пед.н. М. Ячменник) створено Інклюзивно-просвітницький онлайн-простір із медіаграмотності для людей із вадами слуху. М. Ячменник також є керівником грантових проєктів АУП «Всеукраїнський хакатон із медіаграмотності для ЗВО» та «Лабіринти медіаграмотності або розв'язуємо вузлик інформаційної війни: історія, мова, культура, традиції від минулого до сьогодення». У партнерстві з АУП та USAID провела Всеукраїнський кейс-чемпіонат із медіаграмотності.

Я.Копитіна, к. фіз. вих., доцент, є членом Громадської спілки «Всеукраїнська ліга організацій осіб з інвалідністю по зору «Сучасний погляд», спільно із Центром реабілітації та реадптації ветеранів «Ярміз» (м. Київ) працює над проєктом від Міжнародного Фонду Відродження «Інклюзивний розвиток – інклюзивне суспільство».

Молоді вчені університету залучені до міжнародної діяльності, що відкриває широкі можливості для співпраці з іноземними навчальними закладами, науково-дослідними центрами та організаціями. Проф. В.Омельяненко

отримав стипендію ЄС на реалізацію індивідуального дослідницького пост-док проекту, присвяченого вивченню європейського досвіду в сфері інституційних трансформацій для реалізації інноваційної політики (місце реалізації – Естонський університет прикладних наук Майнор (Таллінн, Естонія). Під час відрядження до Естонії у 2023 р. представник СумДПУ дослідив питання розробки економічних стратегій Естонії, досвід ревіталізації старопромислових територій, інституційних засад співпраці освітніх, наукових установ та бізнесу в умовах Індустрії 4.0, проаналізував кейс співпраці Естонського університету прикладних наук та смарт-сіті м. Таллінн, прочитав гостьові лекції з проектного менеджменту та інституційного забезпечення інноваційного розвитку, провів дослідницький семінар щодо реалізації освітньо-наукових проектів.

К. пед. н. О.Білер продовжила участь у проекті «Фінська підтримка реформи української школи» («Навчаємось разом») за «Програмою наставництва в педагогічній практиці для ЗВО» та в міжнародному проекті LEGO «Сприяння освіти» в Україні, організованого фондом The LEGO Foundation (королівство Данія).

У листопаді 2022 р. підписано Міжуніверситетський договір щодо мобільності здобувачів вищої освіти в межах Швейцарсько-Європейської мобільності Programme SEMP, результатом якого є стажування студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) факультету іноземної та слов'янської філології в Університеті педагогічної освіти (Швейцарія).

Університет активно розвиває власні ініціативи з підтримки молоді, спрямовані на розвиток їхнього потенціалу та стимулювання наукової діяльності. Однією з ключових програм є наукові гуртки та інноваційні лабораторії, де студенти можуть реалізовувати свої дослідницькі ідеї під

керівництвом досвідчених викладачів. Університет надає фінансову та менторську підтримку для участі молодих науковців у міжнародних конкурсах, стажуваннях та конференціях. Ініціативи включають організацію літніх шкіл, тренінгів та освітніх форумів, де молодь може отримати практичні навички, необхідні для успішної кар'єри в науці та інших сферах. Завдяки цьому університет допомагає формувати нове покоління фахівців, готових до сучасних викликів та конкурентоспроможних на глобальному рівні.

У 2023 р. започатковано Конкурс студентських наукових робіт. На конкурс було представлено 91 робота. Переможцями і призерами визнано 14 здобувачів вищої освіти за чотирма напрямками: суспільні науки, гуманітарні науки та мистецтво, біологія та охорона здоров'я, математичні та природничі і відзначено грошовими винагородами.

З нагоди 100-річчя СумДПУ у 2024 р. ректоратом університету та Товариством молодих вчених, аспірантів і докторантів ініційовано Всеукраїнський конкурс креативних проєктів учнівської молоді. Мета – підтримати креативні ініціативи молоді, розвиток науково-дослідницьких здібностей учнів 8-11 класів, розширити можливості наукового потенціалу в умовах повоєнного відновлення України.

I етап Конкурсу тривав з 1 лютого до 11 березня 2024 р. Серед 153 заявок учасників представники Сумської, Київської, Полтавської, Чернігівської, Хмельницької, Запорізької, Ужгородської областей. До II етапу конкурсу увійшли 64 конкурсних проєкти учнів 8-11 класів. Особливі нагороди для дипломантів конкурсу були від Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, Загальноукраїнського центру словникарства, Економіко-

гуманітарного університету у Варшаві (Польща) та Університету Ататюрка (Туреччина). У межах конкурсу відбулася інноваційна виставка лабораторій педагогічного, а також конкурс-квест для гостей.

На кафедрі англійської філології і лінгводидактики функціонують науково-освітній хаб «E-LinguaScore» та студентська лабораторія методики навчання іноземних мов і культур. За ініціативи керівників підрозділів доц. Багацької О.В. та доц. Подосіннікової Г.І. започатковано два конкурси для студентської молоді: Міжнародний конкурс із творчого письма: «Мої враження від шкільної практики: літературні імпровізації за улюбленими мотивами британських та американських авторів із використанням цифрових освітніх інструментів» та Міжнародний конкурс із цифрового сторітелінгу: «Життєві історії для зцілення та натхнення від тих, хто навчає та вчить англійську мову».

Це лише мала частина здобутків молодих вчених університету, які активно долучаються до наукових і освітніх ініціатив.

Здобутки вчених відзначено на державному рівні стипендіями Кабінету Міністрів України та Президента України для молодих діячів культури і мистецтва в галузі образотворчого мистецтва. Представники університету є переможцями Міського конкурсу «Молодіжна еліта» в номінації «Наукова діяльність», що проводиться відділом молодіжної політики Сумської міської ради (у 2022 р. – Юрченко А.О., к.пед.н., доцент, у 2024 р. – Омельяненко О.М., доктор філософії).

Викладачі університету є переможцями XV Всеукраїнського конкурсу емпіричних досліджень молодих вчених (2022 р.), Всеукраїнського конкурсу наукових робіт «Інновації для відновлення України: погляд молоді» (2022 р.),

X Міжнародного франко-українського конкурсу досліджень молодих науковців у сфері публічного управління пам'яті Ольги Балакіревої, що відбувся під патронатом Університету Сорбонни (2022 р.).

Відповідно до результатів конкурсу МОН України «Молодий вчений року 2021 року», в номінаціях «Докторант року в галузі суспільних і гуманітарних наук», «Молодий методист року в галузі суспільних і гуманітарних наук», «Автор найкращої серії наукових робіт в галузі суспільних і гуманітарних наук» перемогу одержав д.е.н., проф. В. Омеляненко. Завдяки таким досягненням університет долучений до міжнародного науково-освітнього проекту «Territory of innovations: best practices for sustainable development at the local level» (Італія) за участю науковців з України, Італії, Німеччини, Польщі та Естонії.

Кожен науковий успіх, кожен захищений проєкт – це крок до відновлення нашого спільного майбутнього. Молодь своєю працею показує, що наука – це не лише про знання, але й про стійкість, креативність та віру у краще завтра, навіть в умовах найважчих випробувань.

Віталій ОМЕЛЬЯНЕНКО, доктор економічних наук, професор, академік Української технологічної академії, завідувач Навчально-наукового центру проєктних технологій СумДПУ імені А.С. Макаренка

«ГОТУЄМО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ НА РИНКУ ПРАЦІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»

Навчально-науковий інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені Антона Семеновича Макаренка з майже 45-річною історією плідної діяльності, багатопрофільним спектром спеціальностей є одним із авторитетних спеціалізованих закладів вищої освіти в регіоні та Україні. Освітній, науково-дослідний, спортивний центр здійснює підготовку майже тисячі студентів з України, Китаю, Ізраїлю за 5 бакалаврськими та 5 магістерськими освітньо-професійними програмами.

За невеликий в історичному аспекті проміжок часу навчальний заклад зробив кілька потужних кроків уперед, кардинально змінивши свій статус у далекому 1980 році з факультету фізичного виховання на навчально-науковий інститут фізичної культури у 2006-му.

Підготовка фахівців бакалаврського та магістерського рівнів здійснюється на 7 профільних кафедрах інституту.

Кафедра теорії та методики фізичної культури здійснює підготовку вчителів і викладачів фізичної культури, керівників секції спортивного напрямку закладу освіти, вчителів дисципліни «Захист України». Кафедра теорії та методики спорту здійснює за освітньо-професійною програмою

«Фізична культура і спорт» підготовку тренерів, які успішно реалізують себе в оздоровчо-фізкультурній та спортивній діяльності.

Випускники кафедри терапії та реабілітації отримують кваліфікацію фізичного терапевта і ерготерапевта; випускники кафедри логопедії – кваліфікацію вчителів-логопедів, вихователів спеціальних та інклюзивних навчальних закладів, асистентів вчителя і вихователя інклюзивної освіти.

Кафедра туризму та готельно-ресторанного сервісу здійснює підготовку організаторів бізнесу в індустрії гостинності та активного туризму за освітньо-професійними програмами «Туризм» і «Рекреація».

Кафедра громадського здоров'я та медико-біологічних основ фізичної культури забезпечує викладання дисциплін медико-біологічного профілю як в інституті, так і в університеті загалом.

Інститут функціонує як цілісний і злагоджений механізм навчально-наукової, виховної, спортивної та інших видів діяльності. Загальна кількість викладачів і співробітників інституту становить 70 осіб, з них – 40 з науковими ступенями і вченими званнями, 8 професорів та докторів наук, 5 почесних професорів, 4 заслужені працівники фізичної культури і спорту; 6 заслужених тренерів України з різних видів спорту. І ця статистика постійно покращується.

Станом на тепер в інституті функціонують 2 ресурсні центри, 3 навчально-наукові центри, 3 науково-дослідні лабораторії; колективи кафедр виконують завдання 6-ти наукових тем, які зареєстровані в УкрІНТЕІ.

Щороку на запит науково-освітніх закладів інститут проводить численні заходи: міжнародні («Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення», «Інноваційні і цифрові технології у процесі підготовки спортсменів»; «Індустрія туризму і гостинності»; «Освіта і здоров'я») та всеукраїнські науково-практичні конференції («Стан і перспективи сучасного туризму»); чемпіонати з класичного та СПА-масажу; логопедичний фестиваль «Логофест»; науково-практичні семінари в рамках ресурсного центру «Школа педагогіки здоров'я», «Фітнес Школа».

Студенти та викладачі – активні учасники програм академічної мобільності та стажування в різних країнах світу. Студентська молодь долучається до участі в міжнародних, усеукраїнських, регіональних наукових конкурсах та предметних олімпіадах.

Упродовж 5 останніх років інститут визначений як базовий для проведення 4 усеукраїнських предметних олімпіад з фізичного виховання, фізичної реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії, а також 5 турів усеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт з фізичного виховання і спорту, фізичної реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії.

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

Головним святом вересня в інституті є посвята у студенти першокурсників та традиційна лекція «Вступ до спеціальності».

Не менш яскраво проходять в інституті інші культурно-масові заходи, зокрема приурочені до Дня працівника фізичної культури і спорту «Веселі старты» та «Богатирські ігри».

Традиційними є благодійні проекти «Слідами Святого Миколая» для вихованців спеціалізованого будинку дитини, «Скринька радості» для

пацієнтів дитячої онкогематології; новорічний вогник «Тепло душі» для людей похилого віку в Сумському будинку ветеранів війни і праці та інші.

Щорічно в інституті проводиться низка спортивно-масових заходів, у яких беруть участь студенти, викладачі, співробітники інституту:

- Різдвяний турнір з міні-футболу пам'яті Володимира Танькова;
- Турніри з футзалу на честь Героя України, випускника інституту, полковника СБУ Олександра Аніщенка та пам'яті Сергія Кізеєва.

Традиційними є кубки директора Інституту з футзалу, паркового волейболу, штучного скелелазіння, спортивного орієнтування, а ще з баскетболу, флорболу, настільного тенісу, гандболу, з класичного жиму штанги лежачи та інші.

Навчально-науковий інститут є спортивним центром. Серед наших студентів і випускників університету чимало спортивних зірок світового рівня, кавалерів високих державних нагород, які своїми успіхами на Олімпійських іграх, чемпіонатах і розіграшах Кубків світу і Європи, всесвітніх Універсіадах, Дефлімпійських іграх прославили не лише свою «alma mater», а й Сумщину і Україну: біатлоністи Валентина і Вікторія Семеренко, Олександр Біланенко, Юлія Журавок і Тетяна Рудь, лижники Руслан Денисенко, Дмитро Мажаєв і Андрій Орлик; футболісти Олег Гусєв («Динамо», Київ) і Олександр Зінченко («Манчестер Сіті», «Арсенал»); футзалісти національної збірної Юрій Савченко і Артем Фаренюк, гравці національної збірної з футзалу серед атлетів з вадами зору Вадим Швець, Роман Скотников, Антон Гавриленко, Роман Васильєв, Антон Гуменюк, Артем Щасний, Ілля Лубашев, Максим Філь, під керівництвом наших колег, Заслужених тренерів України, доцентів Миколи Чхайла та Ігоря

Кравченка; легкоатлети Тетяна Головченко, Валерій Васильєв, Інна Кашина, Оксана Шкурат, Ігор Мусієнко, Сергій Світличний і Михайло Осташевський; пляжні волейболісти Олександр Дяченко, Олексій Кулинич, Валерій Самодай, Марина Гладун і Анна Затилкіна; борці і борчині вільного стилю Катерина Бурмістрова, Світлана Саєнко, Юрій і Михайло Голуби; сумоїсти Андрій Галета, Микола Кожухов, Єгор Крупський і Володимир Худяков; кілька поколінь хокеїсток, що в різні роки грали за «Буревісник», «Сокор», «Демпург», «Сумчанку» та їх тренер Заслужений працівник фізичної культури і спорту України Світлана Макаєва; лучники Владлена Колесникова, Ілона Бабиц, Анастасія Павлова, Лідія Січеникова, Поліна Родіонова, Ірина Хочіна, Владислав Лісняк, Артем Овчинников, Іван Кожокар і Артем Батраченко; кікбоксери Ігор Шевель, Микола Коренєв, В'ячеслав Тимофєєв і Тимур Москаленко; панкратіоністи Сергій Гузев, Олександр Висоцький, Кирило Горобець, Дмитро Баранов, Вадим Жуков, Світлана Скрипник і Олена Сушко; дзюдоїстки Анна Шостак і Єлизавета Дідоренко; пауерліфтери Микола Колтаков і Анна Рикун; армреслінг Євген і Ростислав Літовцеви; спортивна аеробіка Анастасія Литвин, Анастасія Курашвілі і Станіслав Галайда.

Перелік атлетів світового класу, яким путівку у великий спорт дав СумДПУ імені А.С. Макаренка, можна продовжувати і продовжувати, будучи впевненим у тому, що з часом кількість наших спортивних «зірок» світового рівня лише збільшуватиметься...

Серед випускників – 200 чемпіонів Світу та Європи, 10 заслужених працівників фізичної культури і спорту, 42 заслужені тренери України, 20 кавалерів державних нагород. Це підтвердження тому, що навчання в СумДПУ імені А.С. Макаренка – освітня діяльність, спрямована на гармонійний розвиток людини, формування неповторної особистості, здатної генерувати оригінальні ідеї на користь суспільства.

У інституті проводиться щоденна просвітницька і оздоровча робота, реабілітаційна, корекційна, благодійна діяльність. Організовано надання платних послуг за рахунок робітничих професій «Молодшої медичної сестри з догляду за хворими» та «Охоронника». Виконано величезний обсяг ремонтних робіт аудиторного фонду: лабораторій, кабінетів, коридорів, спеціалізованих спортивних залів. Розроблено та схвалено на рівні Міністерства освіти і науки України державний проєкт реконструкції спортивного комплексу та легкоатлетичного стадіону тощо.

Наші випускники досягали помітних успіхів у професійній діяльності, обіймаючи високі державні посади, залишаючи яскраву сторінку в освітній науці, спорті вищих досягнень, громадській діяльності, високо тримаючи планку своєї alma mater. Це підтвердження тому, що навчання в СумДПУ імені А.С. Макаренка – освітня діяльність, спрямована на гармонійний розвиток людини, формування неповторної особистості, здатної генерувати оригінальні ідеї на користь суспільства.

Михайло ЛЯННОЙ, кандидат педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А.С.Макаренка

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ: МИНУЛЕ В СЬОГОДЕННІ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО

94 роки потужним навчальним, методичним і науковим підрозділом університету є природничо-географічний факультет. За результатами рейтингу в останні роки факультет входить до трійки кращих структурних підрозділів. Запорукою успіху є цінності й традиції колективу, що усвідомлює новітні вимоги європейського та світового освітнього простору.

Три кафедри здійснюють підготовку здобувачів за педагогічними та непедагогічними спеціальностями за трьома рівнями вищої освіти: першим (бакалаврським) – бакалавр; другим (магістерським) – магістр, третім (освітньо-науковим) – доктор філософії.

Здобувачі біологічних спеціальностей (014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини з додатковими спеціальностями Психологія, Початкова освіта, STEM-освіта; 091 Біологія та біохімія) вивчають біорізноманіття бактерій, рослин, тварин, грибів від мікроскопічного до макроскопічних рівнів у сучасних навчальних кабінетах та спеціалізованих лабораторіях кафедри біології та методики навчання біології.

Заняття з вивчення тварин проходять у приміщеннях «Музею зоології СумДПУ». Колекція музею – найбільша на Сумщині колекція комах, мушель, молюсків, коралів та чучел птахів і ссавців. В експозиції музею зберігаються понад 1000 експонатів безхребетних і хребетних тварин, у фондах – понад 2000. Є віварій, який налічує 14 постійних видів тварин, а також планарій та тимчасові культури протистів. Гербарний фонд кафедри представлений майже 6 000 аркушами і зразками гербарію вищих рослин та грибів.

Кафедра біології людини, хімії та методики навчання хімії – єдина кафедра в Сумській області, що здійснює підготовку вчителів хімії за спеціальністю 014 Середня освіта (Хімія) за рівнем бакалавра з додатковими спеціальностями «Біологія та здоров'я людини та Інформатика», а також магістра. На кафедрі функціонують сучасні хімічні лабораторії, обладнані найновішими приладами,

що дозволяє, окрім проведення лабораторних занять, успішно виконувати науково-дослідні проекти, що виконуються в Україні та країнах Євросоюзу.

Кафедра загальної та регіональної географії – єдина кафедра в області з підготовки вчителів географії за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія) та географів-науковців за спеціальністю 106 Географія. Випускники отримують додаткові спеціальності вчителя біології та англійської мови.

Заняття з вивчення геологічної будови Землі та корисних копалин проводяться в «Геологічному музеї СумДПУ», що відкритий у 2021 році на основі колекцій, які збирали колективом упродовж багатьох років. Наразі це сім тематичних експозицій, в яких представлено 730 зразків мінералів, гірських порід скам'янілих решток фауни і флори, в т. ч. й унікальних, і не лише з Сумської області, а й з Італії, Ісландії, Словаччини, Азербайджану, Польщі.

Для проведення навчальних практик факультет має потужні навчальні бази: Навчально-науковий центр «Ботанічний сад СумДПУ» та біостаціонар «Вакалівщина», які за роки свого існування стали авторитетними центрами різноманітних досліджень, відомі як в Україні, так і за її межами.

Здійснюється плідна науково-дослідна робота з вивчення і моніторингу біологічного різноманіття рослин, тварин, грибів Сумської області; регіональні природничо- і суспільно-географічні дослідження Сумської області; виконуються медико-географічні, медико-генетичні та генетико-демографічні дослідження населення області; хіміко-екологічний моніторинг довкілля; вивчення проблем методичного забезпечення формування професійної компетентності вчителя біології, хімії, географії. Науково-педагогічні працівники є активними учасниками міжнародних (у т. ч. Erasmus+, Модуль Жан Моне), всеукраїнських та регіональних грантових програм.

На факультеті щорічно проводиться 1 міжнародна та 3 всеукраїнські наукові конференції, а також міжрегіональні, регіональні наукові заходи. Факультет опікується 2 науковими фаховими періодичними виданнями. «Слобожанський науковий вісник. Серія природничі науки» (з 2022 р.) входить до переліку фахових видань України категорії Б за чотирима спеціальностями; «Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Географічні науки» (з 2010 р.) зареєстрований у міжнародній наукометричній базі Index Copernicus. Викладачі є авторами численних статей у провідних наукових вітчизняних і закордонних виданнях та у виданнях, що входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science, авторами монографій, підручників та навчальних посібників для закладів вищої та загальної середньої освіти, що мають гриф МОН України та університету.

Факультет є новатором з упровадження програм міжнародної і внутрішньої академічної мобільності та дуальної освіти. У рамках програми «Транснаціональна взаємодія університетів в умовах Євроінтеграції» в освітній та науковій діяльності має міцні партнерські стосунки з-понад 50 ЗВО України та Європи. Відповідно до договорів про співпрацю реалізуються програми академічної мобільності за програмами Erasmus + для викладачів та здобувачів освіти із Тренчинськом університетом імені Олександра Дубчека (Словаччина), Університетом св. Кирила і Мефодія у Трnavі (Словаччина), Пряшівським університетом (Словаччина), Університетом Яна Кохановського в м. Кельце (Польща), Університетом Адама Міцкевича в Познані (Польща), Краківським педагогічним університетом (Польща), Поморським університетом в Слупську (Польща), Університетом Бен-Гуріона (Ізраїль), Талліннським університетом (Естонія). На факультеті започаткована і діє Міжнародна школа «Natural Science Research School». Уперше в університеті запроваджена дуальна форма здобуття вищої освіти та навчання

за подвійним дипломом за першим (бакалаврським) і другим (магістерським) рівнями вищої освіти за галузями знань 01 Освіта/Педагогіка та 09 Біологія.

Факультет є центром шкільної біологічної, хімічної, географічної освіти в Сумській області. Для учнівської молоді закладів загальної середньої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти на безоплатній основі проводиться тренувальне тестування з підготовки до НМТ, усеукраїнська олімпіада з біології, хімії, географії, конференція-конкурс «Молодь. Наука. Природа», обласний конкурс «Природничий квіз», хімічні експериментаріуми та інтенсиви, літні та зимові школи. Викладачі керують науково-дослідницькими роботами учнів-членів МАН, що виборюють призові місця на всеукраїнських та міжнародних конкурсах, очолюють і входять до складу журі III–IV етапів всеукраїнських учнівських олімпіад з біології, екології, географії, хімії, II етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої Академії наук, Всеукраїнського конкурсу «Олімпіада геніїв України».

Успішно функціонує ресурсний центр розвитку природничої освіти, мета якого – комплексне поширення інноваційних методик викладання природничих дисциплін та

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

об'єднання зусиль учасників освітнього процесу у формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти. Навесні 2022 р. спільно з Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка та Рівненським державним гуманітарним університетом започатковано Відкритий міжуніверситетський лекторій «Професійно-методична підготовка педагога з проблем природничої освіти». Для вчителів України проводяться курси підвищення кваліфікації за всіма ліцензованими спеціальностями. Учителі біології, хімії, географії залучаються до різноманітних наукових заходів факультету – фестивалів, конференцій, семінарів, круглих столів.

За роки існування професію отримали десятки тисяч учителів біології, хімії, географії, викладачів, які працюють як в Україні, так і в освітніх та наукових установах Нідерландів, Норвегії, Польщі, Японії. Особливою гордістю є випускники, які наразі захищають Україну.

У надскладних умовах російсько-української війни факультет продовжує освітньо-виховний процес та наукову діяльність, збільшуючи кількість здобувачів, підтримуючи тих студентів, які залишаються на територіях Сумської області, що постійно обстрілюються ворогом, тих, які змушені були евакуюватися за кордон. Факультет активно волонтерить, допомагаючи силам оборони України, пацієнтам онкогематологічного відділення Сумської обласної дитячої лікарні, малюкам Сумського обласного спеціалізованого будинку дитини.

У надскладних умовах російсько-української війни природничо-географічний факультет залишається лідером природничої освіти в регіоні, факультетом можливостей, дружньою родиною, що зміцнює і підтримує авторитет Сумського педагогічного в ім'я України для подальшого розвитку та модернізації вітчизняної освіти й науки в контексті глобалізації, європейської інтеграції та національної самоідентифікації.

Валентина ТОРЯНИК, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри біології та методики навчання біології СумДПУ імені А.С.Макаренка

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ СУМДПУ: НЕВТОМНИЙ ПОШУК ДОСКОНАЛОСТІ В МИСТЕЦТВІ СЛОВА

Започаткований у далекому 1924 році як важливий підрозділ Сумських вищих курсів, факультет пройшов величний шлях розвитку. Від перших кроків – заснування кафедри української мови і літератури в 1930 р. – до потужного філологічного центру сьогодення. Кожний етап цього шляху позначений невтомним пошуком досконалості в мистецтві слова.

1957 р. став знаковим: до спеціальностей української філології додалася англійська мова, а в 1975 р. – німецька мова, що відкрило нові горизонти міжнародної комунікації для студентів. З 1991 р. палітра мовного різноманіття збагатилася французькою мовою, що остаточно утвердило факультет як провідний центр філологічної освіти регіону.

Наразі факультет – це 4 потужні кафедри, які під керівництвом досвідчених науковців формують нове покоління учителів та філологів-перекладачів. Це живий організм, де традиції гармонійно переплітаються

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

з інноваціями, де класична філологія співпрацює із цифровими технологіями, а національне коріння живить міжнародні освітні паростки.

Наші випускники відкривають перед учнями цілі світи: через українську – плекають національну ідентичність та любов до рідного слова; через англійську – знайомлять із глобальним простором можливостей, через німецьку – розкривають багатство європейської культури, через французьку – передають витонченість романської традиції.

Науковий пошук реалізується через діяльність ресурсних центрів професійного розвитку вчителя, лабораторій академічної культури, літературного краєзнавства, інфомедійної грамотності, сучасних технологій навчання

іноземних мов і культур, методики навчання іноземних мов і культур, Науково-освітнього хабу E-LinguoScore. Результатом діяльності ресурсного центру є виконані грантові проекти (у т.ч. ЕРАЗМУС+: Жан Моне, «Learn to Discern in Schools – National Rollout» IREX; 2018-2024). На запит НУШ умовах воєнного часу підготовлено підручники «Українська мова» для 5, 6, 7 класів закладів з грифом МОН України. Упродовж багатьох років видавався фаховий збірник «Філологічні науки», натепер – «Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія». Триває співпраця з Малою академією наук, музеями, спілками краєзнавців та письменників.

Особливою гордістю факультету є міжнародна співпраця. Від американських волонтерів Корпусу миру (Lawrence Kahn), стипендіатів Державного департаменту США (English Language Fellow Program)» (Wendy Finlayson), дипломованих у сфері освіти носіїв англійської мови (Debbie Reinhart, Prof. Tremonisha Putros) – до партнерства з провідними європейськими університетами: факультет створює унікальне освітнє середовище, в якому студенти можуть навчатися онлайн.

Підрозділ співпрацює з Regional English Language Office (Посольство США в Україні), Childhood Education International (Center for Professional Learning) Washington DC (США, Вашингтон) з метою проведення міжнародних конкурсів, участі в програмі «Віртуальний викладач англійської мови» та проведення міжнародних вебінарів та семінарів. Університети Alecu Russo State University of Bălți (Молдова), Bowling Green State University (США), Eötvös Loránd University, Budapest (Угорщина) є співорганізаторами та входять до складу журі міжнародних конкурсів, започаткованих на факультеті: з цифрового сторітелінгу, творчого письма, використання передових освітніх технологій.

З Люцернським педагогічним університетом (Швейцарія) відповідно до договору 2 роки діє програма щодо академічної мобільності студентів. Плідна багаторічна співпраця з Інститутом імені Йоганна Вольфганга Гьоте (Німеччина), Товариства Захід-Схід (Австрія), Фондом імені Роберта Боша (Німеччина), Німецькою службою академічних обмінів DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst), французькою Асоціацією «Professeurs sans frontieres» стали запорукою підготовки вчителів німецької, французької, іспанської мов, які успішно працюють у навчальних закладах України та світу. Студенти мають можливість проходити стажування у Швейцарії, Португалії, США, Швеції, Канаді, Литві, Польщі, реалізуючи свій потенціал на міжнародній арені.

На порозі другого століття своєї історії факультет упевнено дивиться у майбутнє, зберігаючи найкращі традиції минулого та впроваджуючи інновації сьогодення.

**Олена БАГАЦЬКА, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та
лінгводидактики, заступник декана
факультету іноземної та слов'янської філології
СумДПУ імені А.С.Макаренка**

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ

Потужний осередок філологічних традицій та педагогічної інноватики на Сумщині в перші роки після заснування навчального закладу (з 1930 року) очолювали П.Н. Абрамович, Юрій Нестеренко, Сергій Панченко, доцент Катерина Вишневська, Григорій Черевко, доцент Євген Марковський, Аркадій Добровольський. Вагомий внесок у розвиток української мови зробив автор посібників з педагогіки, української мови, методики викладання Юрій Самброс.

З кафедрою пов'язана педагогічна діяльність доктора педагогічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи УРСР Федора Гужви. Саме завдяки клопотанню Ф.Гужви Міністерство освіти УРСР 23 лютого 1957 року присвоїло СумДПІ ім'я Антона Семеновича Макаренка.

На кафедрі працювали кандидат філологічних наук, професор, проректор з науково-дослідної роботи Сергій Іванович Дорошенко (1965–1967), декан філологічного факультету та проректор з навчальної й наукової роботи Олександр Скорик (1975–1997); декан філологічного факультету

Галина Малишко (1978–1980); кандидат філологічних наук, доцент Валерій Володимирович Поставний (1994–2002).

Кафедра української літератури як окремий підрозділ функціонує в університеті з 1967 року. У різні роки її очолювали Юрій Ступак, Карл Симоненко, Михайло Бик, Дмитро Марков, Лія Кауфмак, Федір Яловий, Дмитро Білецький, Ольга Манченко, Надія Каменська, доктор філологічних наук, професор Лариса Михайлівна Горболіс (2008–2018).

1 жовтня 2018 року кафедра української мови та кафедра української літератури були об'єднані шляхом злиття. Очолила кафедру доктор педагогічних наук, професор Олена Миколаївна Семенов, а 19 червня 2024 року вчена рада університету обрала завідувачем кафедри кандидата філологічних наук, доцента Вікторію Василівну Герман.

Колектив кафедри забезпечує мовну, літературну, методичну підготовку майбутніх учителів-філологів за акредитованими освітніми програмами, а також мовно-професійну підготовку майбутніх учителів інших спеціальностей, фахову підготовку докторів філософії, підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних працівників.

В освітньому процесі враховуються запити стейкхолдерів, роботодавців, результати стажувань дослідників у Польщі, Словаччині, виконання міжнародних грантових проєктів. Викладачі кафедри розробили 7 робочих навчальних програм з елементами інтеграції інфомедійної грамотності, сертифікованих Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX).

Професорсько-викладацький колектив кафедри системно реалізує інновації у змісті, методах і технологіях викладання, спільно з колегами-вчителями та провідними вченими України, Польщі, Чехії, Австрії проводить численні вебінари фахово-методичного спрямування; дієво співпрацює з учителями міста Суми та регіону як популяризатор українознавчих проєктів.

Викладачі кафедри - співавтори шкільних підручників «Українська мова» для 5, 6, 7 класів з грифом МОН України

У 2019–2024 роках викладачі кафедри склали іспити, закінчили магістратуру або пройшли навчання з підвищення рівня володіння іноземною мовою (англійською, польською, словацькою, нідерландською), що дозволило у 2023–2024 навчальному році започаткувати викладання англійською мовою навчальної дисципліни «Етика наукового пошуку: філософські, мовні аспекти» для майбутніх докторів філософії.

Досвід фахової практики майбутніх учителів української мови й літератури був представлений на міжнародних спеціалізованих виставках «Освіта та кар'єра – 2021», «Сучасні заклади освіти – 2023» в номінації «Інтеграція освіти і науки у європейський простір: здобутки, проблеми, перспективи» і відзначений дипломом ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України за активну роботу з упровадження педагогічних інновацій в освітній процес.

Формуванню культуромовної особистості, національно-патріотичних якостей учителя підпорядковані наукові рефлексії та практико-орієнтована діяльність структурних підрозділів кафедри української мови і літератури – науково-дослідних лабораторій «Академічна культура дослідника», літератур-

ного краєзнавства, інфомедійної грамотності, Ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови й літератури, студентських гуртків.

Упродовж 2019–2023 рр. підрозділи кафедри провели понад 40 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій з актуальних проблем україномовної компетентності, літературного краєзнавства, педагогічної майстерності, виховання академічної культури як європейської цінності.

Викладачі кафедри української мови і літератури підготували студентську команду СумДПУ, яка взяла участь у Міжнародній онлайн-виставці «Освіта та кар'єра – 2023», презентувавши в рамках секції «Безпечне інформаційно-освітнє середовище в умовах війни: поради вчителю» медіаосвітній проєкт «Твоє життя важливе». Творчі зусилля колективу були відзначені дипломом за активну роботу з упровадження педагогічних інновацій в освітній процес ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України.

Колектив кафедри ініціював проведення безкоштовних короткотривалих курсів підвищення кваліфікації для науково-педагогічних та педагогічних працівників за програмою «Академічна культура дослідника в умовах воєнних реалій» (2022); у співпраці з **Центром українсько-європейського наукового співробітництва** співорганізував і провів усеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації «Управління

якістю науково-дослідницької діяльності в закладах вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнних реалій» (2022).

Починаючи з березня 2022 року кафедра української мови і літератури спільно з Управлінням Державної служби якості освіти України в Сумській області і Центром професійного розвитку педагогічних працівників Сумської міської ради виконує проєкт «Мовний форпост Сумщини», провівши близько 50 майстер-класів та вебінарів для вчителів різних областей України з питань навчання української мови, проведення дослідницької роботи. У 2022–2024 роках у рамках реалізації Концепції нової української школи в умовах воєнного часу професор Олена Семеног у співавторстві підготувала 3 підручники «Українська мова» з грифом МОН України для учнів 5-7 класів закладів загальної середньої освіти.

Ціннісне сходження до вершин професіоналізму на засадах любові до рідного слова – ключові дієві ідеї професійного життя кафедри. Сподвижницькою працею викладачі майстерно плекають нові покоління української національної інтелектуальної еліти, розширюють культурні обрії, сприяють зміцненню контактів між Україною і світом.

**Олена СЕМЕНОГ, доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри української
мови і літератури у 2007–2024 рр.**

ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Історія ННІ культури і мистецтв розпочинається в 1978 році, коли на філологічному факультеті було створено музично-педагогічне відділення. У 80-ті роки ХХ століття на Слобожанщині не існувало закладів вищої освіти музично-педагогічного спрямування, тож відділення відразу стало центром підготовки вчителя музики, дієвим осередком музично-естетичного виховання студентської молоді.

Хор студентів музично-педагогічного факультету

Інститут пройшов шлях від музично-педагогічного відділення (очільник – відомий музикознавець, композитор, кандидат мистецтвознавства Валентин Дубравін) до музично-педагогічного факультету (декани – кандидати педагогічних наук, доценти Микола Лазарєв (1982–1987), Михайло Черниш (1987–2000)). На початку ХХІ століття були відкриті спеціальності «Хореографія» та «Образотворче мистецтво», завдяки чому музично-педагогічний факультет став факультетом мистецтв (декани – заслужений діяч мистецтв України, професор Іван Заболотний (2000–2007); кандидат

мистецтвознавства, доцент Євген Іванов (2007–2016)). Подальша успішна діяльність колективу дозволила у 2016 року створити навчально-науковий інститут культури і мистецтв (директор – заслужений працівник освіти України, доктор педагогічних наук, професор Олена Устименко-Косоріч).

Наразі 5 кафедр з потужним науковим і творчим потенціалом здійснюють підготовку фахівців бакалаврського та магістерського рівня вищої освіти за спеціальностями «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Хореографія», «Сценічне мистецтво». В інституті акредитовано освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво та 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Результативно працюють наукові школи докторів мистецтвознавства, професорів Олександра Стахевича, Ольги Зав'ялової; докторів педагогічних наук професорів Ольги Єременко, Олени Устименко-Косоріч.

**Ансамбль скрипалів Кантабіле
(керівники - Валентина та Людмила Макарови)**

Багатогранна культурно-просвітницька діяльність інституту складається з виконавських конкурсів, фестивалів, концертних виступів солістів та творчих колективів, художніх виставок, дефіле, дизайнерських показів, ленд-арт симпозіумів, мистецьких акцій. Відомі на Сумщині фестиваль-конкурс юних музикантів «Пролісок», мистецька благодійна акція «Бузковий блюз», творчий проєкт «Музичний простір України».

Візитівкою інституту є відомі творчі колективи: народна академічна хорова капела (керівник – заслужений діяч мистецтв України, професор Іван Заболотний); жіночий хор (керівник – доцент Євген Карпенко); народний

театр-студія естрадного вокалу «Екстрім» (керівниця – доцент Наталія Фоломєєва), ансамбль бандуристів «Мальви» (керівниця – викладач Наталія Єрьоменко). Традиції аутентичного співу Сумщини досліджує, зберігає та відтворює фольклорний ансамбль «Серпанок» (керівниця – кандидат мистецтвознавства Олена Гончаренко). Справжнім святом для шанувальників високого мистецтва завжди були виступи ансамблю скрипалів «Кантабіле» (керівниці – заслужені діячки мистецтв України, доценти Валентина та Людмила Макарові), оркестру народних інструментів (керівники – викладач Григорій Радченко, кандидат мистецтвознавства, доцент Геннадій Голяка), інструментального ансамблю «Експромт» (керівник – кандидат мистецтвознавства, доцент Євген Іванов). Узірцем хореографічної майстерності стали ансамблі «Натхнення» (керівники – заслужені працівники освіти України, доценти Ірини та Станіслава Тригубів) та «Максимус» (керівник – старший викладач Анатолій Максименко).

Валентина та Людмила Макарови. Концертний виступ

Творчі колективи та студенти інституту є неодноразовими лауреатами міжнародних та всеукраїнських конкурсів вокального, інструментального, хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва.

До становлення вищої мистецької освіти на Сумщині доклала свої знання і талант педагогічна та художня еліта: заслужені діячки мистецтв України Микола Жулінський, Іван Заболотний, Валентина Макарова, Людмила Макарова; заслужені художники України Олександр Садовський, Олег

Прокопчук, Ігор Швачунов; заслужений майстер народної творчості України Ольга Гулей; заслужені працівники освіти України Ірина Тригуб, Станіслав Тригуб, Олена Устименко-Косоріч; заслужені працівники культури України Дмитро Будянський, Павло Зуєв; заслужений артист естрадного мистецтва України Андрій Єрьоменко; доктори мистецтвознавства, професори Ольга Зав'ялова, Олександр Стахевич; доктори педагогічних наук, професори Ольга Єременко, Галина Ніколаї, Андрій Никифоров; членкиня спілки дизайнерів України, кандидатка мистецтвознавства Наталя Кохан.

Заняття з диригування.

Викладач - Наталія Бочарнікова

За роки існування інститут підготував майже 4000 фахівців, які працюють вчителями музики, образотворчого мистецтва та хореографії у загальноосвітніх, музичних і художніх школах; керівниками образотворчих та хореографічних гуртків; дизайнерами, модельєрами; танцівниками хореографічних колективів; концертмейстерами, артистами вокалістами та інструменталістами; викладачами мистецьких дисциплін у коледжах та університетах.

Інститут культури і мистецтв – це велика талановита родини, творча діяльність якої спрямована на розквіт духовної культури України.

Кафедра музичного мистецтва

Саме зі спеціальності «Музичне мистецтво» розпочалася історія інституту та шлях становлення вищої музично-педагогічної освіти на Сумщині. У 80-ті роки ХХ століття на Слобожанщині не існувало закладів вищої освіти музично-педагогічного спрямування, тож кафедра одразу стала центром підготовки вчителя музики, дієвим осередком музично-естетичного виховання студентської молоді.

Зустріч з Дмитром Кабалевським. 1980 рік

З початку заснування у 1978 році кафедра пройшла сповнений подіями та творчими звершеннями шлях у складі музично-педагогічного відділення (1978–1982), музично-педагогічного факультету (1982–2002), факультету мистецтв (2002–2016). Сьогодні у складі навчально-наукового інституту культури і мистецтв кафедра успішно здійснює підготовку бакалаврів та магістрів за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, а також бакалаврів та докторів філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

У перші роки музично-педагогічне відділення при філологічному факультеті складалося лише з однієї кафедри, яка об'єднувала музикантів різних спеціальностей. Перший набір студентів становив 25 осіб стаціонару,

через рік було відкрито заочну форму навчання. На початковому етапі навчально-методичні та організаційні завдання підготовки вчителя музики успішно вирішували кандидати мистецтвознавства В. Дубравін, М. Маліборський; перший декан музично-педагогічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент М. Лазарєв; заступник декана О. Івченко; викладачі Г. Архипова, Г. Богуш, Н. Бочарнікова, Е. Геращенко, В. Дубравіна, В. Жолудєв, Т. Маслова (Захарченко), Є. Карпенко, Н. Карпенко, Т. Кузьміна, А. Ластовецький, А. Левчук, М. Назаренко, С. Отрощенко, В. Панкевич, О. Попов, Г. Радченко, Л. Рекуненко, Л. Рудіна, Н. Рудюк, В. Рудюк, О. Сандул, Т. Танько, В. Філімонов, Н. Шевченко; концертмейстери В. Журба (Ворона), М. Трахтенберг. З перших днів на кафедрі панував дух взаємодопомоги, солідарності, творчості, поваги до особистості. Завдяки цьому науково-педагогічний потенціал колективу невпинно зростає.

ВІА музично-педагогічного факультету, 1979 рік, керівник Лозовський

За майже півстоліття свого існування кафедра музичного мистецтва неодноразово оновлювала свій кадровий склад і назву. На вимогу часу структурні підрозділи, які опікувалися музично-інструментальною, вокальною, теоретичною, методичною та диригентсько-хоровою підготовкою музиканта та вчителя музики, то роз'єднувалися, то об'єднувалися, однак у поліфонії реорганізаційних ліній завжди незмінною залишалася спільна головна мета –

якісна підготовка фахівців у галузі музичного мистецтва та музично-педагогічної освіти.

Валентин Дубравін з колегами

Вагомий внесок у розвиток спеціальності «Музичне мистецтво» зробили завідувачі «музичних» кафедр: відомий музикознавець, фольклорист, композитор, кандидат мистецтвознавства В. Дубравін (завідувач кафедри музики, 1978–1983 рр.); кандидат педагогічних наук, доцент А. Кречківський (завідувач кафедри теорії, історії музики та гри на музичних інструментах, 1983–1997 рр., завідувач кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування, 2000–2008 рр.); кандидат педагогічних наук, доцент М. Черниш (завідувач кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування, 1986–1993 рр.); заслужений діяч мистецтв України, професор І. Заболотний (завідувач кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування, 1993–2000 рр., 2008–2020 рр.); доктор мистецтвознавства, професор О. Стахевич (завідувач кафедри вокального мистецтва, 2001–2013 рр.); кандидат мистецтвознавства, доцент І. Драч (завідувачка кафедри теорії, історії музики та гри на музичних інструментах, 1997–2002 рр.); кандидат мистецтвознавства, доцент Є. Іванов (завідувач кафедри музично-інструментального мистецтва, 2002–2007 рр.); кандидат філософських наук, доцент Л. Тарапата-Більченко (завідувач кафедри музично-інструментального виконавства, 2007–2017 рр.), доктор педагогічних наук, професорка О. Єременко (завідувач кафедри хореографії та музичного мистецтва, 2017–2024 рр.). Наразі кафедру музичного мистецтва очолює заслужений артист естрадного мистецтва України, кандидат мистецтвознавства, доцент А. Єрьоменко.

Джерелом успішного розвитку вищої музично-педагогічної освіти став професіоналізм та життєва енергія багатьох людей. Значний внесок у розвиток фортепіанної школи, підготовку студентів-піаністів до педагогічної та концертно-просвітницької діяльності зробили кандидати мистецтвознавства, доценти О. Антонєць, І. Довжинєць, С. Зуєв, Е. Кушова, Р. Сулім; кандидат філософських наук, доцентка Л. Тарапата-Більченко; доценти І. Аксельруд, Г. Алексєєва. Свої знання і професійну майстерність у скарбницю розвитку секції народних інструментів доклали заслужений працівник культури України, доцент П. Зуєв; доцент Л. Зуєва; кандидати мистецтвознавства, доценти Г. Голяка, Є. Іванов. У класах цих яскравих творчих особистостей здобули професійні знання сотні закоханих у музичне мистецтво фахівців.

Змістовною сторінкою в історії кафедри є діяльність відомих музикантів-просвітителів, заслужених діячів мистецтв України, лауреатів літературно-мистецької премії імені І. С. Нечуя-Левицького, доценок В. Макарової та Л. Макарової (1985–2016 рр.).

Становленню вокальної школи кафедра завдячує діяльності доктора мистецтвознавства, професора О. Стахевича; заслуженої артистки України, доцентки Н. Кожуховської; заслуженої артистки Росії, доцентки І. Дасаєвої; кандидата педагогічних наук, доцентки О. Маруфенко; старших викладачок В. Луценко, О. Юрко. Засновницею школи естрадного вокалу стала кандидат педагогічних наук, доцент, керівниця Народного театру-студії «Екстрім» Н. Фоломєєва, яка успішно розвиває естрадний напрямок підготовки фахівців зі спеціальності 025 Музичне мистецтво на кафедрі сценічного мистецтва, естради та методики режисерування.

Диригентсько-хоровою та методичною підготовкою майбутнього вчителя музики багато років опікувалися кандидати педагогічних наук, доценти, випускні музично-педагогічного факультету С. Крамська, М. Фалько, Н. Фоломєєва; кандидатки педагогічних наук, доцентки Н. Стефіна, Л. Булатова; доцентка Г. Михайліченко, старший викладач В. Прищенко. Теоретичну підготовку студентів здійснювали кандидатка мистецтвознавства, доцентка О. Енська; кандидатка педагогічних наук, старша викладачка В. Гура; кандидатка мистецтвознавства, старша викладачка О. Гончаренко, викладач Л. Чарікова.

Важливою ланкою забезпечення навчального процесу з диригування, вокалу, музично-інструментального виконавства завжди були концертмейстери: М. Антонюк, О. Бурла, О. Галінська, О. Гламаздіна, Н. Деміхова, О. Желудков, О. Ігнатовська, Т. Ігнатовська, А. Костенкова, С. Рожко, О. Саєнко, В. Свірідова, О. Сєдікова, Н. Філіпенко.

У різні часи на кафедрі викладали: тепер доктори мистецтвознавства, професори І. Довжинець, І. Драч, О. Зав'ялова, В. Панасюк, М. Ржевська; доктори педагогічних наук, професори О. Михайліченко, Г. Ніколаї; заслужений працівник культури України В. Деркач, кандидатка філософських наук, доцентка А. Васюріна. Підготовку здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 Музичне мистецтво успішно здійснює кафедра музикознавства та культурології ННІКІМ, яку очолює професорка О. Зав'ялова. Внесок колег у підготовку фахівців у галузі культури і мистецтва заслуговує на велику пошану.

Народна академічна хорова капела (художній керівник та диригент - заслужений діяч мистецтв України, професор Іван Заболотний)

Наразі кафедра музичного мистецтва має потужний кадровий склад. Майбутніх професійних музикантів та вчителів музичного мистецтва навчає педагогічна еліта Сумщини: заслужений працівник освіти України, доктор педагогічних наук, професор О. Устименко-Косоріч; доктор педагогічних наук, професор О. Єременко; заслужений діяч мистецтв України, професор І. Заболотний; заслужений артист естрадного мистецтва України, кандидат мистецтвознавства, доцент А. Єрьоменко. Плідно працюють на ниві музичної освіти кандидати педагогічних наук, доценти Л. Бірюкова, М. Петренко; кандидатка філософських наук, доцент Л. Тарапата-Більченко; доктор філософії, старший викладач О. Руденко; старша викладачка Л. Пушкар, викладачки Н. Єрьоменко, Т. Литовченко.

Швидко набуває професійного досвіду талановита молодь: викладачі О. Губський, Ю. Пахомов, О. Стахевич, О. Харитонова, Є. Шумакова. Невтомна енергія молодості дозволяє їм сполучати навчання в аспірантурі з активною педагогічною діяльністю.

З метою якісного забезпечення навчального процесу кафедра постійно залучає до викладання провідних фахівців-практиків, відомих на Сумщині музикантів-виконавців, серед яких сьогодні є випускники факультету мистецтв: заслужена артистка України, тепер - директорка Сумської обласної філармонії Т. Ластовецька, художній керівник Сумської обласної філармонії М. Шолох.

Візитівкою кафедри завжди були творчі колективи. Народна академічна хорова капела під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України, професора І. Заболотного (хормейстери – О. Івченко, Т. Матвієнко, концертмейстер – М. Петренко) неодноразово ставала лауреатом Всеукраїнського конкурсу імені Леонтовича, брала участь у міжнародному фестивалі хорового мистецтва (Великобританія) та всеукраїнських фестивалів народної творчості, виступала на провідних сценах України: у Національному палаці, Національній філармонії, Львівській опері. Темброва краса жіночого співу завжди захоплює слухачів на концертах хору під керівництвом відомого композитора, доцента Є. Карпенка (концертмейстер – О. Ігнатівська). Навчальна і творча діяльність хорових колективів спрямована на збереження та примноження традицій хорової культури на Сумщині.

Справжнім святом для шанувальників високого мистецтва завжди були виступи ансамблю скрипалів «Кантабіле» під керівництвом В. Макарової та Л. Макарової, оркестру народних інструментів під керівництвом Г. Радченка, Г. Голяки, інструментального ансамблю «Експромт» (керівник – Є. Іванов), вокального ансамблю «Калинонька» (керівник – Н. Стефіна). Натепер студенти успішно набувають досвіду ансамблевого музикування у студентському оркестрі під керівництвом Ю. Пахомова, ансамблі духових та ударних інструментів (керівник – О. Стахевич), ансамблі баяністів (керівник – А. Єрьоменко), фортепіанному ансамблі під керівництвом Є. Шумакової. Окрасою будь-якого концерту є виступи ансамблю бандуристів «Мальви» (керівник – Н. Єрьоменко). Традиції аутентичного співу Сумщини досліджує, зберігає та відтворює фольклорний ансамбль «Серпанок» під керівництвом кандидати мистецтвознавства, старшої викладачки О. Гончаренко. Творчі колективи та солісти інституту культури і мистецтв є неодноразовими лауреатами міжнародних та всеукраїнських конкурсів, дипломантами фестивалів інструментального, вокального та хорового мистецтва.

Улюбленим простором спільного музикування став для викладачів та студентів факультетський фестиваль ансамблевої музики (2005–2016 рр.). Святом фортепіанної музики був факультетський конкурс піаністів (1988–2016 рр.). Майже щорічно проводилися конкурси хорових диригентів та вокальної майстерності.

Заслуговують на увагу численні творчі та культурно-просвітницькі проекти кафедри. У 2002 році кафедра започаткувала та тривалий час здійснювала організацію і проведення дитячого музичного фестивалю-конкурсу «Пролісок». У 2009 році спільно з природничо-географічним факультетом було започатковано мистецьку благодійну акцію «Бузковий блюз», яка привернула увагу громадськості до проблем Ботанічного саду університету. Проекти успішно реалізуються й дотепер, викликаючи позитивний суспільний резонанс.

**Ансамбль бандуристів Мальви. Керівник - Наталія Єрмоєнко
(виступ на мистецькій благодійній акції «Бузковий блюз», 2016 р.)**

З метою збереження та пропаганди українського музичного мистецтва викладачами кафедри було задумано й успішно виконано колективну науково-творчу роботу «Музичний простір України: творчість, виконавство, педагогіка» (2009–2015 рр.), зорієнтовану на інтеграційне поєднання теоретичних досліджень з практичним музикуванням. Серед численних концертів проекту найбільш знаковими стали: «Микола Лисенко: доля і творчість»; «Бандура: з минулого в майбутнє»; «Марк Кармінський: штрихи до портрету»; «Баян: історія і сьогодення»; «Калинова доля»; «Сторінками

українських опер»; звітні концерт студентів; концерти з вокальних та інструментальних творів українських композиторів.

Вагомою складовою діяльності кафедри є наукова робота. У переліку вже виконаних останнім часом колективних тем НДР: «Теоретичні та методичні засади виконавської інтерпретації творів українських композиторів» (2014–2017 рр.), «Україна у світовому мистецькому просторі: діалог культур» (2019–2021 рр.), «Теорія та методика підготовки фахівців у контексті інноваційного розвитку мистецької освіти» (2022–2024 рр.)

Зараз на кафедрі плідно функціонують дві наукові школи, які досліджують світові тенденції розвитку музичного мистецтва та мистецької освіти (керівник – доктор педагогічних наук, професор О. Устименко-Косоріч), а також проблеми мистецької освіти в контексті сучасних інновацій (керівник – доктор педагогічних наук, професор О. Єременко). Під керівництвом проф. О. Устименко-Косоріч захищено 14 кандидатів наук та докторів філософії, під керівництвом проф. О. Єременко – 6. Провідні науковці кафедри є членами спеціалізованих вчених рад. Потужний науковий потенціал кафедри дозволяє прогнозувати появу нових наукових шкіл, спрямованих на дослідження актуальних проблем сучасної музичної освіти та мистецтва.

Науково-педагогічні працівники кафедри активно працюють у редакційних колегіях наукових журналів, організаційних комітетах міжнародних та всеукраїнських конференцій, експертних радах та журі творчих конкурсів. Результати науково-дослідної роботи публікуються у колективних монографіях, вітчизняних фахових виданнях та виданнях, які входять до наукометричних баз Scopus, Web of Science Core Collection. У 2019 році кафедрою започатковано та щорічно проводиться міжнародна науково-практична конференція «Проблеми мистецько-педагогічної освіти: здобутки, реалії, перспективи». Викладачі кафедри постійно підвищують свій професійний рівень, здобуваючи наукові ступені та вчені звання.

Самовіддана робота науково-педагогічного колективу кафедри втілюється у професійну компетентність випускників, серед яких: заслужені діячі мистецтв України В. Козупиця, О. Садовський (начальник оркестрової служби Національної гвардії України); заслужені працівники культури України А. Лещенко, П. Борщенко; заслужена артистка України Т. Ластовецька (директорка Сумської обласної філармонії); Народний артист України І. Левенець; директори дитячих музичних шкіл Н. Ворніческу, І. Дейнека, О. Кравченко, В. Невеселий, Л. Овчиннікова, О. Палун, В. Самілик, Н. Федоренко, О. Федірко; доктори педагогічних наук, професори О. Єременко, О. Лобова; кандидати педагогічних наук, доценти М. Бикова,

І. Мартиненко, О. Олексієнко, С. Пішун, О. Скоробагатська, В. Рогозіна, Т. Тюльпа, К. Юрьєва.

Випускники спеціальності «Музичне мистецтво» працюють учителями музики у загальноосвітніх та музичних школах, керівниками музичних гуртків, концертмейстерами, артистами вокалістами та інструменталістами в театрах та філармоніях, викладачами музичних дисциплін у коледжах та університетах. Це мистецька та педагогічна еліта Сумщини.

Кафедра музичного мистецтва є провідним осередком збереження та розвитку кращих традицій музичного виконавства і педагогіки. Навчально-методичні, наукові та творчі здобутки професорсько-викладацького складу кафедри дозволяють планувати нові творчі звершення на майбутнє.

Олена УСТИМЕНКО-КОСОРІЧ, доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту культури і мистецтв СумДПУ імені А.С.Макаренка

Лідія ТАРАПАТА-БІЛЬЧЕНКО, кандидат філософських наук, доцент кафедри музичного мистецтва Навчально-наукового інституту культури і мистецтв СумДПУ імені А.С.Макаренка

Кафедра образотворчого мистецтва та дизайну

Кафедра образотворчого мистецтва та дизайну є частиною великої науково-творчої спільноти Навчально-наукового інституту культури та мистецтв. Вітаємо наш Університет зі 100-річчям! Раді, що ми долаємо цей насичений і важливий шлях теж вже багато років разом.

Історія розвитку кафедри «Образотворчого мистецтва та дизайну» бере свій початок у 2002 році із запровадження спеціальності «Образотворче мистецтво» у складі кафедри «Хореографії, образотворчого мистецтва, теорії, історії музики та художньої культури» тоді ще факультету мистецтв.

З 2003 року до спеціальності «Образотворче мистецтво» було додано спеціалізацію «Дизайн». За цей час кафедра розширилася та оновила, змінювався її склад та назви. Кафедру очолювали доктор мистецтвознавства, професор Ірина Драч, кандидат мистецтвознавства, доцент Олена Енська, доктор мистецтвознавства, професор Валерій Панасюк. У 2013 – 2024 рр. кафедру очолювала доктор мистецтвознавства, професор Ольга Зав'ялова, з вересня 2024 р. – кандидат мистецтвознавства, доцент Наталя Кохан.

Кафедра здійснює підготовку здобувачів за педагогічною, дизайнерською та мистецькою спеціальностями та двома рівнями вищої освіти: бакалавр – 014 Середня освіта «Образотворче мистецтво»; 022 Дизайн (інтер'єру); 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; магістр – 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Наша гордість – випускники, їхня реалізованість у різних галузях: від традиційного живопису до цифрового мистецтва та дизайну інтер'єру; організація та створення мистецьких проєктів. Серед наших випускників –

учителі малювання, керівники художніх та дизайнерських студій, викладачі мистецьких шкіл, ЗФПВО та ЗВО. Деякі з випускників стали успішними підприємцями, заснувавши власні художні майстерні, студії дизайну. Активно долучаються до соціальних та благодійних ініціатив, використовуючи мистецтво як засіб комунікації, психологічної підтримки та відновлення після складних життєвих ситуацій, зокрема у роботі з дітьми, переселенцями та ветеранами. Сьогодні показало затребуваність наших фахівців як в Україні, так і в Польщі, Німеччині, Румунії, Канаді, США. Кожний знайшов свій унікальний шлях, об'єднавши талант, знання та прагнення до самовираження.

Реалії нашого життя продемонстрували значущість художніх і дизайнерських спеціальностей для формування й збагачення культурного простору та збереження національної ідентичності.

Навіть в умовах російсько-української війни викладачі кафедри образотворчого мистецтва та дизайну продовжують виховну роботу, творчу та освітньо-наукову діяльність. На кафедрі працюють 8 штатних науково-педагогічних працівників, з них: Андрій Никифоров – доктор педагогічних наук, доцент; Наталя Кохан – кандидат мистецтвознавства, доцент; Наталя Брижаченко – кандидат мистецтвознавства, доцент; Ольга Гулей – заслужена майстриня народної творчості України, доцент; Микола Жулінський – заслужений діяч мистецтв України, ст. викладач; Ігор Швачунов – заслужений художник України, ст. викладач, Оксана Капран – ст. викладач та Анна Нечипоренко – аспірант.

Необхідно згадати викладачів, які тривалий час плідно працювали на кафедрі і додали свої сили та досвід у виховання творчої молоді. Це також

відомі постаті у мистецтві та дизайні: Олександр Садовський – народний художник України, доцент; Олег Прокопчук – заслужений художник України; Олег Кохан – дизайнер, в портфоліо якого багато власних проєктів та проєктів, створених в групі архітекторів, та скульптор Михайло Никифоров.

Такий потужний колектив сформував фундамент для подальшого розвитку не тільки кафедри, а й творчої діяльності у місті Суми. Майже всі викладачі є членами Національних творчих спілок України; багато випускників є членами Національної спілки художників України; деякі – членами Національної спілки майстрів народного мистецтва України, тому звичною є практика спільної участі викладачів та випускників у художніх виставках та мистецьких проєктах різних рівнів, серед яких є всеукраїнські та міжнародні.

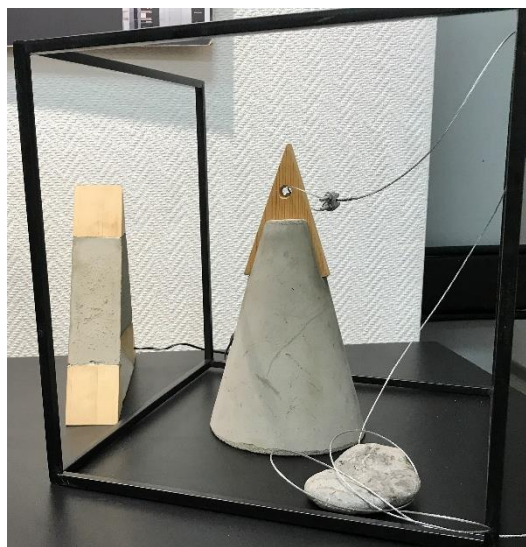
Важливою є активна позиція викладачів в організації благодійних виставок, що проходили за кордоном й на території України і спрямовані на допомогу воїнам ЗСУ (Австрія, 2022; Німеччина, Зальцведель, 2023) та дітям загиблих воїнів (серед яких є наші випускники) у Сумах.

Стимулом для професійного зростання викладачів та студентів кафедри завжди була унікальна можливість узяти участь у щорічному міжнародному симпозіумі ленд-арту «Простір Покордоння» в селі Могриця (Сумська обл.); 1997–2021 рр. Цей захід об'єднував досвідчених митців та молодь, створював творче коло спілкування. Наразі ця територія недоступна – це прикордоння. Мистецький проєкт «Внутрішньо-переміщений ландшафт» (2023) – це продовження симпозіуму, але в іншій формі

в інших просторах України та зарубіжжя. За результатами творчих експериментів цього проєкту відбулися виставки у 2023–2024 рр. в Україні (Суми, Харків, Київ, Львів) та в Австрії (Відень).

Творчі напрацювання викладачів поєднуються з науковими дослідженнями. Результати досліджень опубліковані у монографіях та фахових статтях українських та закордонних видань. Значна увага приділяється студентській науковій роботі, що є основою майбутнього. З 2017 року на кафедрі

започаткована міжнародна конференція «Функції дизайну в сучасному світі». Війна внесла корективи у розклад її проведення, але конференція продовжує працювати. З 2023 р. кафедра приєдналась до діяльності міжнародної науково-практичної конференції «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи» (м.Суми, Україна) і натепер є її співорганізатором.

Відкриті лекції викладачів, майстер-класи, що проводяться в онлайн-режимі та викладені на популярному відеохостингу YouTube – усе це сприяє активній співпраці з іншими закладами вищої освіти, відбувається обмін творчим, науковим та педагогічним досвідом. Кафедра є

базою педагогічної практики кафедри дизайну середовища Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Здійснюється міжнародне співробітництво із ЗВО Словаччини, Німеччини, Сербії, Болгарії, Македонії.

Незважаючи на надскладні умови сьогодення кафедра активно розвивається, готує творчих та висококваліфікованих фахівців, які відповідають вимогам національного та міжнародного ринків праці у сферах мистецької освіти, мистецтва та дизайну, здатні продукувати нові ідеї і ефективно їх впроваджувати в життя, орієнтуючись на демократичні цінності.

**Наталя КОХАН, кандидат мистецтвознавства,
доцент, завідувач кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну Навчально-наукового
інституту культури і мистецтв СумДПУ
імені А.С.Макаренка**

На фото: виставка творчих робіт студентів «МИ» кафедри образотворчого мистецтва та дизайну до 45-річчя Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, що відбулась у м. Суми 1 листопада 2023 року в галереї Арт-простір на Театральній (Покровська, 5).

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ: ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ, ІННОВАЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології є невід'ємною складовою макаренківської родини. 6 кафедр здійснюють підготовку бакалаврів (9 освітньо-професійних програм) та магістрів (10 освітньо-професійних програм) таких спеціальностей: педагогічні науки, психологія, початкова і дошкільна освіта, корекційна і соціальна педагогіка, соціальна робота, соціальне забезпечення, менеджмент соціокультурної діяльності, адміністративний і освітній менеджмент.

Кожна кафедра є унікальною.

При кафедрі педагогіки функціонує аспірантура й докторантура зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», в якій навчається понад 20 здобувачів наукового ступеня «доктор філософії». Проводяться щорічні наукові школи для аспірантів. Пріоритетні наукові інтереси викладачів зосереджуються на запровадженні інноваційних технологій викладання педагогічних дисциплін у контексті Концепції «Нова українська школа», на дослідженнях у галузі історії педагогіки, порівняльній педагогіці.

Кафедрою менеджменту освіти та педагогіки вищої школи реалізовано інструменти упровадження неформальної освіти, залучено матеріали та освітні платформи для навчання та самоосвіти як студентів, так і викладачів кафедри.

Кафедра дошкільної та початкової освіти спрямовує свої зусилля на забезпечення психолого-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти відповідно до сучасних вимог та виховання свідомого й активного члена суспільства, обізнаного з процесами, що відбуваються в країні та за її межами, громадянина із високими патріотичними почуттями, готового до трудового й героїчного подвигу в ім'я України. На запит початкової школи в умовах воєнного часу підготовлено шкільні підручники «Мистецтво» з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (доктор пед.наук, професор кафедри Ольга ЛОБОВА).

Головним пріоритетом кафедри спеціальної та інклюзивної освіти є підготовка фахівців, які володіють глибокими знаннями у сфері надання освітніх послуг особам з особливими освітніми потребами, здатні максимізувати ефективність корекційно-розвиткової роботи, організувати роз'яснювальну роботу серед населення щодо важливості впровадження в практику сучасних підходів організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. На базі кафедри функціонує консультативно-мето-

дичний центр «Довіра» для батьків дітей, які мають особливі потреби, а також дорослих з відповідними вадами в стані здоров'я, педагогів та фахівців, які здійснюють психолого-педагогічний і соціальний супровід.

Колективом кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності розроблена система практичної підготовки студентів, до якої увійшли різні види навчально-ознайомлювальних та виробничих практик. Для її успішного впровадження керівництвом кафедри укладено понад 50 угод про співпрацю з навчально-виховними закладами, державними і недержавними установами та організаціями соціального спрямування, що забезпечує можливість майбутнім фахівцям соціальної та соціокультурної сфери проходити практичну підготовку в умовах, максимально наближених до реалій сьогодення.

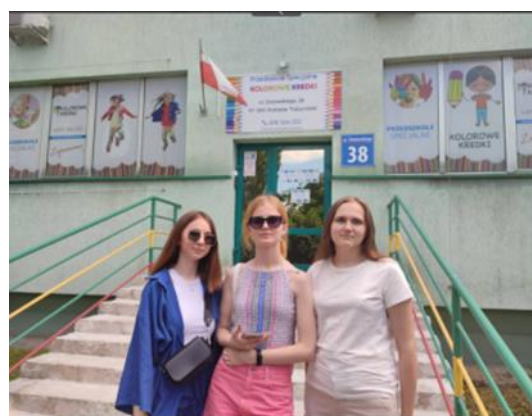
Гостра потреба у практичних психологах в освітніх і наукових закладах та установах, соціальних службах, підвищення вимог до рівня фахової підготовки, необхідність розроблення досконалого програмно-методичного забезпечення спеціальності активізують щоденну роботу кафедри психології. При кафедрі працює консультативний центр з надання психологічної допомоги різним верствам населення «Психолог і Я». Результати роботи

кафедри психології є конкурентноспроможними на ринку психологічних послуг України загалом та Сумської області зокрема.

Клопіткою працею науковці й педагоги упродовж десятиліть майстерно плекають нові покоління випускників, сприяють зміцненню контактів між Україною і світом. Студенти Інституту мають можливість навчатися за дуальною формою навчання.

У 2023 році три здобувачки отримали диплом бакалавра соціальної роботи польського (Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша; м. Ченстохова, Республіка Польща) та українського (СумДПУ) університетів. Відповідно до угоди про міжнародну академічну мобільність студенти спеціальності 016 Спеціальна освіта (016.02 Олігофренопедагогіка) проходили педагогічну практику у спеціальному дитячому садочку Przedszkole Specjalne Kolorowe Kredki та спеціальній початковій школі Niepubliczna Specjalna Szkoła Podstawowa Fundacja Porta Vitae (Польща).

На кожній кафедрі приділяється значна увага студентській науковій роботі, налагоджена співпраця з провідними науковими установами, закладами вищої освіти, спеціальними загальноосвітніми та реабілітаційними закладами м. Сум та області. Здійснюється міжнародне співробітництво з вищими та загальноосвітніми навчальними закладами, громадськими

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

організаціями Словаччини, Німеччини, Сербії, Болгарії, Македонії. Укладені дієві угоди про співпрацю з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Академією наук вищої освіти України, Департаментом соціального захисту населення Сумської ОДА, Головним територіальним управлінням юстиції в Сумській області, Сумським обласним, міським та районним центром соціальних служб для сім'ї дітей та молоді, низкою закладів соціокультурної сфери та позашкільної освіти, провідними профільними закладами вищої освіти України, численними громадськими організаціями.

Науково-педагогічні працівники інституту є активними учасниками міжнародної академічної мобільності (Університет імені Адама Міцкевича, м. Познань, Польща; Університет прикладних наук Анхальт в рамках німецько-українського проекту DigIn.Net та ін.), міжнародних (у т. ч. Erasmus+, Модуль Жан Моне), всеукраїнських та регіональних грантових програм, і проєктів.

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти долучена до участі в імплементації тілесно-орієнтованої програми психологічної допомоги серед учнів середніх та старших класів «Team Up», кафедра дошкільної і початкової освіти бере участь у фінському проєкті «Фінська підтримка реформи української школи» («Навчаємось разом») за «Програмою підготовки тренерів ЗВО/ЗФПО», кафедра педагогіки виконала проєкт «Формування трансверсальних компетентностей здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня в умовах розвитку інноваційного освітнього середовища засобами дистанційного навчання» за підтримки Української асоціації дослідників освіти. Досвід та знання, здобуті в межах проєктної діяльності, слугують важливим чинником професійного розвитку сучасного викладача, сприяють інтернаціоналізації його професійної діяльності.

Щорічно в інституті проводяться міжнародні наукові конференції («Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін», «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи», «Менеджмент у сучасному закладі освіти: проблеми, пошуки, перспективи»), всеукраїнський науковий семінар «Педагогіка В. О. Сухомлинського: діалог із сучасністю», всеукраїнська науково-практична конференція «Початкова школа: реалії, проблеми, перспективи», а також міжрегіональні, регіональні наукові заходи.

Інститут опікується періодичними науковими виданнями категорії Б: «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», «Слобожанський вісник. Серія Психологія», «Inclusion and Diversity».

Викладачі і студенти беруть активну участь у волонтерській роботі та громадському житті університету, міста, регіону. Розвиток волонтерської діяльності в інституті детермінований гуманізацією навчально-виховної роботи, соціальною активністю студентської молоді, необхідністю формування в них почуття громадянськості і відповідальності.

Підготовлено концертні програми для клієнтів відділень денного перебування «Злагода», «Спільнота», «Калина», ГО «Товариство допомоги особам з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень «Феліцитас»

до Міжнародного дня людей із синдромом Дауна, працює волонтерський загін «Добрі справи», проведено збір теплих речей для захисників України та термобілизни для шпиталів м. Бахмут та м. Дніпро, придбано численні комплекти термобілизни та засобів гігієни, 18 турнікетів, 7 медичних аптек, генератор для захисників-сумчан, які боронять Україну під Куп'янськом.

Головні завдання діяльності інституту – підготовка висококваліфікованих педагогічних та науково-педагогічних фахівців, що відповідають потребам міжнародного і національного ринків праці для дошкільної, загальноосвітньої середньої, професійно-технічної та вищої освіти, які володіють соціально-професійними компетенціями, здатні до ефективних нововведень у галузі освіти, науки, виробництва, орієнтовані на демократичні цінності.

Світлана КОНДРАТЮК, кандидат педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту педагогіки і психології СумДПУ імені А.С. Макаренка

ВЧИМО, РОЗВИВАЄМО, ВДОСКОНАЛЮЄМО

Фізико-математичному факультету, як і Університету, цього року виповнюється 100 років. Переважна більшість викладацького складу – випускники факультету, серед штату – 4 вчительські династії.

З 1930 року в Сумському інституті соціального виховання функціонувало техніко-математичне відділення, з 1933 року – фізико-математичний факультет.

На цей час у структурі фізмату три кафедри – математики, фізики та методики їх навчання, інформатики, а також бізнес-економіки та адміністрування. За роки існування факультету одні з них змінювали свої назви, об'єднувалися одна з одною, знову ставали самостійними і знову об'єднувалися, змінивши напрями підготовки і навчальні плани, натомість поява інших стала результатом процесу пошуку оптимального варіанту викладання точних наук.

*100 років невичерпного потенціалу:
вчимо, розвиваємо, вдосконалюємо!*

Фізико-математичний факультет ставить своїм завданням підготовку фахівців, які бездоганно володіють сучасними математичними методами, знайомі з сучасними економічними дисциплінами, досконало володіють комп'ютерними технологіями, вміють не лише застосовувати математичні методи в житті, а й можуть ставити та розв'язувати нові складні проблеми, добре володіють методами виховання молоді.

У грудні 2021 року на кафедрі математики, фізики та методик їх навчання відкрилася унікальна «Smart Hub» фізична лабораторія, призначена для проведення фізичних експериментів і досліджень. У серпні 2023 року розпочав свою роботу унікальний і єдиний в області мобільний планетарій, у якому демонструються науково-популярні і навчальні відео про зірки і планети Сонячної системи, їхні супутники.

Серед випускників факультету багато заслужених учителів України, заслужених працівників освіти, науки і техніки України, докторів наук,

професорів, які успішно працюють в закладах вищої освіти не лише Сумщини, а й України.

Випускники сумського фізмату – перший проректор СумДПУ імені А.С.Макаренка, кандидат наук з державного управління, професор, колишній багаторічний начальник управління освіти і науки Сумської ОДА, заслужений працівник освіти України Любов Пшенична; заслужений учитель УРСР, колишній ректор Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Володимир Федорович Живодьор, який, як і Любов Василівна, свого часу очолював обласне управління освіти і науки; колишній начальник Сумського міського відділу освіти Микола Володимирович Кошовий; завідувач кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи навчально-наукового інституту педагогіки та психології СумДПУ імені А.С. Макаренка, професор Олена Григорівна Козлова.

Нашими випускниками є директор Конотопського інституту Сумського державного університету В.В. Бібік та викладач цього інституту Т.В. Гребеник, провідний фахівець Міністерства освіти і науки України, професор Т.О. Пушкарьова, вчений секретар Інституту прикладної фізики НАН України Б.О. Лисенко. І це ще далеко не повний перелік випускників фізико-математичного факультету, що є основою викладацького корпусу багатьох закладів вищої освіти України.

Майже всі навчальні аудиторії оснащені мультимедійним обладнанням, комп'ютерні класи з комп'ютерами не нижче 11 покоління, лабораторії мають сучасне обладнання.

Колектив факультету постійно підтримує тісні зв'язки з провідними установами України, європейських країн та США. Укладено 40 безстрокових угод про співпрацю з навчальними, виробничими та науковими установами, запроваджено дуальну форму здобуття вищої освіти.

Упродовж 4 років за програмою Fulbright здійснюється семестрова академічна мобільність студентів з Бріджуотерським університетом (США), реалізуються програми академічної мобільності за програмами Erasmus + для викладачів. Проводяться гостьові лекції, конференції.

Факультет опікується 4 фаховими журналами категорії Б, які представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах, зокрема у Index Copernicus: науковий фаховий журнал «Фізико-математична освіта», збірник наукових праць «Актуальні питання природничо-математичної освіти», фаховий науковий журнал «Освіта. Інноватика. Практика», фаховий науковий журнал «Цифрова економіка та економічна безпека».

Щорічно проводяться конкурси для здобувачів загальної середньої освіти та коледжів: конкурс з комп'ютерної графіки «Розфарбуй життя», Міжнародний конкурс з комп'ютерної графіки та вебдизайну «CreDiCo», інтелектуальні змагання Quiz «FEMMI». У рамках концепції Нова українська школа» для вчителів та учнів 10-11 класів м. Суми і Сумської області щорічно проводиться фізико-математичний фестиваль «Актуальні питання фізико-математичної освіти». Методичні та навчально-практичні сесії високо оцінюють учасники.

Яскравим свідченням ефективності освітньої, наукової, методичної, організаційної та інших видів діяльності ФІЗМАТУ – є перші місця в рейтингу структурних підрозділів університету.

ПЕДАГОГІЧНІ ДИНАСТІЇ НА ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

ЛИМАН Федір Миколайович (22.02.1941-14.06.2020) обіймав посаду завідувача кафедри математики понад 40 років (1972 – 1984, 1987 -2016).

Випускник Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка, навчався в аспірантурі КПІ імені О.М. Горького, потім - в аспірантурі Інституту математики АН України. Дисертацію «Групи з деякими системами інваріантних підгруп» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук (науковий керівник - член-кореспондент АН наук УРСР

С.М. Черніков) захистив у 1968 році.

У листопаді 1994 р. отримав вчене звання професора кафедри математики, а у вересні 1996 р. захистив докторську дисертацію «Групи із заданими системами нормальних підгруп та з обмеженнями на нормалізатори деяких систем підгруп» за спеціальністю 01.01.06 – алгебра і теорія чисел.

З липня 2005 року до березня 2009 року обіймав посаду ректора Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Результати наукових досліджень Ф.М. Лимана опубліковані у понад 70 наукових статтях та навчально-методичних посібниках (більшість з яких рекомендовані МОН України). Започаткував III Міжнародну алгебраїчну конференцію в Україні (2003 рік).

За сумлінну працю Ф.М. Лиман нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України та знаками «Відмінник освіти України», «Петро Могила». У травні 2005 року йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України». Федір Миколайович продовжував працювати на кафедрі до останнього дня життя.

Понад 20 років Ф.М. Лиман головою журі обласної учнівської олімпіади з математики і забезпечував справедливий відбір призерів олімпіад. Разом з ним постійними членами журі були випускники факультету, доценти Власенко В.Ф. та Погребний В.Д.

На вшанування пам'яті Лимана Федора Миколайовича у 2023 р. було проведено XIV Міжнародну алгебраїчну конференцію в Україні. Організатори - СумДПУ імені А.С. Макаренка (проф.Лукашова Т.Д, проф.Друшляк М.Г.,

доц.Каленик М.В., доц.Одінцова О.О., доц.Хворостіна Ю.В.), КНУ імені Тараса Шевченка та Інститут математики НАН України.

ВЛАСЕНКО Віталій Федорович (12.05.1939 – 23.09.2020) у 1967 р. закінчив аспірантуру на кафедрі математичного аналізу КДПІ імені О.М. Горького, захистивши кандидатську дисертацію «Підсумування розбавлених рядів». Упродовж 1971 – 1985 рр. працював на посаді завідувача кафедри математичного аналізу СумДПІ, а потім доцентом кафедри математики (з перервою). Завершив роботу на кафедрі у 2016 році.

ПОГРЕБНИЙ Валерій Данилович (17.12.1950 – 19.02.2023). Закінчив заочно аспірантуру на кафедрі математичного аналізу КДУ імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю «Теорія функцій і функціональний аналіз». У 1983 році захистив кандидатську дисертацію «Дослідження по проблемам топологічного вкладення» в Інституті математики Академії наук України під керівництвом члена Американського математичного товариства, доктора фізико-математичних і біологічних наук, професора Ю.У. Петуніна. У 1991 році йому присвоєно вчене звання доцента кафедри вищої математики. Завершив роботу на кафедрі у 2021 році.

Педагогічна династія Чашечникових

З 1976 року педагогічна доля родини Чашечникових пов'язана із Сумським державним педагогічним університетом імені А.С.Макаренка.

ЧАШЕЧНИКОВ Серафим Михайлович, (28.02.1927 – 16.04.1992) математик-геометр, педагог, організатор та керівник. У 1956 році під керівництвом доктора фізико-математичних наук, професора В.Вагнера захистив кандидатську дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата фізико-математичних наук «Теория поля локальных гиперконусов в X^n ». У Радянському

Союзі та Україні таких вчених було обмаль. Його роботи було опубліковано не лише у провідних математичних виданнях «Доповіді Академії наук СРСР», «Український геометричний журнал», а й у США та Японії, що було майже винятково. Студенти С.М.Чашечнікова - науковці М.М.Левшин, О.М.Вороний, С.І.Алексєєва згадували про нього як про людину енциклопедичних знань. З 1979 по 1988 рік Серафим Михайлович обіймав посаду декана фізико-математичного факультету. Викладав проєктивну, аналітичну, диференціальну геометрію, математичну логіку. «Відмінник освіти». Був нагороджений грамотами Міністерства освіти України.

Як відзначають випускники факультету та працівники університету, Серафим Михайлович був не тільки визначним математиком, а й щирою, порядною людиною, яка завжди проявляла батьківську турботу про молодих спеціалістів, з повагою ставився не лише до професорсько-викладацького складу, а й до обслуговуючого персоналу. Серафим Михайлович Чашечніков вважав фізико-математичний факультет великою родиною, а кожного студента її представником. Саме Серафим Михайлович започаткував у 1979 році День фізико-математичного факультету, який і дотепер єднає випускників різних років.

Більшість вчителів математики міста Суми та Сумської області навчила методичній майстерності **ЧАШЕЧНИКОВА Лариса Гнатівна** (16.08.1938 – 23.04.2012). Після закінчення аспірантури в Українському науково-дослідному інституті педагогіки (м.Київ) у 1976 році захистила дисертацію (методика навчання математики). Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Тесленко І. Ф. З 1976 року до останнього дня життя працювала доцентом кафедри математики Сумського педагогічного інституту (університету) імені А.С. Макаренка, була головою первинної організації «Знання». Учитель з великої літери, всі ці роки Лариса Гнатівна продовжувала працювати із школярами (вчителем математики школи №6 м.Суми, викладачем курсів у машинобудівному коледжі), працювала з обдарованими учнями у м.Білопіль та с.Велика Чернеччина.

Т. С. Корж (працює в Державній службі якості освіти у Сумській області), яка була спочатку її ученицею (с.Велика Чернеччина), а потім студенткою, згадує: «Лариса Гнатівна була Педагогом, Людиною, для якої, дійсно, всі діти були своїми. У моїй пам'яті вона залишиться назавжди добрим, чуйним, високо професійним вчителем, людиною, яка до останнього дня розвивалася, вивчала щось нове».

Нагороджена нагрудними знаками «Відмінник народної освіти УРСР» (1984 р.), «Софія Русова» (2005 р.); почесними грамотами Міністерства освіти України, Українського республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ, Президії республіканської ради педагогічного товариства України та ін.

Велику увагу Серафим Михайлович та Лариса Гнатівна приділяли питанню методики викладання математики в школі (їх внесок відмічали проф. Слєпкань З.І., Литвиненко Г.М. та ін.). У співавторстві з Тесленко І.Ф. та Чертковим Й.Я. були створені навчально-методичні посібники, які мали гриф Міністерства освіти України: «Вивчення алгебри в 6–8 класах» (1981 р.), «Методика викладання планіметрії (1986 р.), які не втратили своєї актуальності і дотепер. Саме Лариса Гнатівна надала назву Міжнародній науково-методичній конференції, що проводиться з 2009 року на базі фізико-математичного факультету. А у 2021 році випускниця фізико-математичного факультету член-кореспондент АПН України, автор системи навчання «Росток» доктор педагогічних наук, професор Пушкарьова Т.О. запропонувала надати конференції ім'я Лариси Гнатівни.

Продовжує династію завідувач кафедри математики, фізики та методик їх навчання, доктор педагогічних наук, професор **Ольга Серафимівна ЧАШЕЧНИКОВА.**

З 1989 р. почала працювати вчителем математики (Сумська середня школа № 17), й не залишає професію вчителя математики і дотепер. З початку створення міського центру науково-технічної творчості дітей та юнацтва (м. Суми, 1998) 5 років працювала керівником наукової секції «Математика». «Вчитель вищої категорії», «Вчитель-методист». Закінчила аспірантуру Інституту педагогіки АПН України і в 1997 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Розвиток математичних здібностей учнів основної школи». Після закінчення докторантури у НПУ імені М. П. Драгоманова (науковий консультант - дійсний член АПН України, проф. Бурда М.І.) захистила докторську дисертацію (2011 р.) за спеціальністю 13.00.02 «Теорія та методика навчання (математика)». У 2014 р. ці їй було присвоєно звання професора кафедри математики.

Чашечникова О. С. була головою та заступником голови журі обласного етапу Всеукраїнської олімпіади школярів з математики (2013-2024), членом журі IV (фінального) етапу Всеукраїнської олімпіади школярів з математики (2023-2024), журі Всеукраїнської олімпіади з математики для студентів

педагогічних університетів (м. Суми), член журі Всеукраїнського конкурсу наукових студентських робіт (Умань, 2021-2022). Голова журі Регіонального етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» (Математика) (2016 та 2020 роки), член журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року-1997» (Математика) – 1997 р. член журі I етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» (номінація «Математика») – 2020 р.; член журі Всеукраїнської студентської олімпіади з математики (2016 – 2019). «Відмінник освіти України» (2006), Почесна грамота МОН України (2001), грамота Академії педагогічних наук України (2009). Має відомчу відзнаку Міністерства освіти і науки України - нагрудний знак «За наукові та освітні досягнення» (2015 рік). У 2012 році занесена на Дошку пошани «Педагогічна гордість Сумщини». За співпрацю одержала Подяку від The department of Mathematics of Kennesaw State University (США).

ЧЕРТКОВ Й.Я. (народився 05.03.1917) у 1948 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Функції Гріна й інтерполяційні властивості фундаментальних функцій лінійної диференціальної системи 2-го порядку з багатоточковими крайовими умовами». З 1953 року працював у Сумському державному педагогічному інституті на посаді доцента кафедри математики. З 1954 року до 1971 року виконував обов'язки завідувача кафедри математики.

Підготовка вчителів фізики в Сумській області пов'язана з династією Калеників

Родина Калеників пов'язала своє життя з нашим університетом у 1978 році. **КАЛЕНИК Віктор Іванович** (20.07.1935 – 10.03.2010) у 1969 році захистив кандидатську дисертацію у КДПІ імені О.М. Горького. Працював деканом фізико-математичного факультету Уманського ДПІ імені Павла Тичини. З 1978 року до 2003 року працював доцентом кафедри фізики нашого університету, а з 1980 р. до 1993 р. - на посаді заступника декана фізико-математичного факультету.

Протягом всього терміну роботи Віктор Іванович викладав методику навчання фізики, шкільний фізичний експеримент, шкільний курс фізики.

Головними результатами науково-педагогічної діяльності В.І. Каленика є створена ним інтегративна модель навчального процесу з фізики у загально-освітніх навчальних закладах і розроблені основи викладання методики навчання фізики у педінститутах (університетах). В.І. Каленик створив творче об'єднання вчителів фізики Сумщини, щомісяця проводив відкриті уроки з фізики у Сумській середній

школі №9; був активним учасником Всеукраїнського семінару учителів-новаторів і методистів фізики України (НПУ імені М.П. Драгоманова).

Відмінник народної освіти УРСР, Заслужений учитель України, Лауреат першого Всесоюзного конкурсу «Вчитель року-90».

Продовжувачем його праці став **КАЛЕНИК Михайло Вікторович** (20.05.1972). З 1993 року і дотепер працює за сумісництвом у Сумській спеціалізованій школі № 9 на посаді учителя фізики. Йому присвоєно кваліфікацію «Вчитель вищої категорії», «Вчитель-методист». Після закінчення аспірантури в Запорізькому державному університеті (1999 р.) 10 років працював доцентом кафедри сучасних педагогічних технологій СОІППО, у 2001 році захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю «теорія та методика навчання фізики».

У 2005 р. отримав вчене звання доцента.

Випускник фізико-математичного факультету, послідовник учительської династії у третьому поколінні Каленик М.В. пройшов шлях від учителя фізики в школі до професора, декана фізико-математичного факультету. З 1 лютого 2007 року по вересень 2017 року обіймав посаду заступника декана фізико-математичного факультету, а з листопада 2017 р. дотепер очолює фізико-математичний факультет.

З 1997 року є постійним членом журі II та III етапів Всеукраїнських олімпіад з фізики та астрономії, головою журі II етапу конкурсів «Вчитель року» з фізики та інформатики, організатором і учасником науково-методичних і науково-практичних конференцій різних рівнів, фізико-математичного фестивалю вчителів математики, фізики та інформатики, має вагомий науковий та методичний доробок.

М.В. Каленик нагороджений Почесними грамотами МОН України, Сумської обласної державної адміністрації, грамотами університету, нагрудним знаком "Відмінник освіти", медаллю Академії педагогічних наук України «Ушинський К.Д.», нагрудним знаком МОН України «Василь Сухомлинський».

Факультет – велика родина

Факультет співпрацює з освітянами області (фізико-математичний фестиваль для вчителів та учнів, Інтелектуальні змагання Quiz «FEMMI» для учнів – проф.Каленик М.В., проф.Друшляк М.Г., проф.Лукашова Т.Д., проф.Чашечникова О.С., доц.Мартиненко О.В., доц.Одінцова О.О., доц.Салтикова А.І., доц.Хворостіна Ю.В., доц. Чкана Я.О., доц.Шищенко І.В., ст. викл.Салтиков Д.І.). З 2013 р. видається збірник наукових праць «Актуальні питання природничо-математичної освіти» (категорія Б, індексується в базі INDEX COPERNICUS), на сторінках якого публікують результати своїх досліджень науковці України та зарубіжжя. Крім Міжнародної конференції «Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу» («ІТМ*плюс»), яка проводиться кожні три роки, починаючи з 2009 року, традиційною з 2020 р. стала Всеукраїнська науково-методична інтернет-конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «ІТМ*плюс-2024 Форум молодих дослідників».

**День факультету 1987 р. – М.П.Перепелиця,
С.М. Чашечников, Л.С.Столярова, Г.Ф.Літовцева.
К.В.Рабець, Н.О.Полякова, Ф.М.Лиман**

**День факультету – 1987 р.(М.П.Перепилиця, С.М. Чашечніков,
Л.Г. Чашечнікова, М.С.Головань)**

Учасники конференції ІТМ (2009 рік)

Михайло КАЛЕНИК, кандидат педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С.Макаренка

Ольга ЧАШЕЧНИКОВА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики, фізики та методик їх навчання фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С.Макаренка

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ, ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Навчально-науковий Інститут історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка є однією з провідних установ історичного профілю на Сумщині. Історія Інституту веде свій відлік з 1924 року, як і сам університет, сповнена і тріумфальних, і трагічних сторінок.

Кожна спеціальність в інституті має свої унікальні особливості та переваги. Майбутні історики та археологи вивчають еволюцію людства, аналізують важливі події, процеси та феномени, що вплинули на розвиток сучасного світу; активно задіяні під час археологічної та етнографічної практик, а випускники мають можливість працювати в наукових установах, архівах, музеях, культурних організаціях, викладати або займатися експертною діяльністю.

Стабільним попитом на ринку праці користується спеціальність «Право». Юристи затребувані у всіх сферах — від судової системи до приватного сектору, державної служби та міжнародних організацій. Спеціальність охоплює численні галузі права (цивільне, кримінальне, корпоративне, міжнародне), що дозволяє студентам робити самостійний вибір напряму професії. Студенти-юристи навчаються на базі судів, прокуратури, адвокатських бюро, юридичної клініки СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» дає можливість студентам вивчати міжнародну політику, економіку, дипломатію, а також сучасні глобальні виклики – зміну клімату, міграцію, права людини. Спеціальність відкриває двері до роботи в дипломатичних установах, міжнародних організаціях, посольствах та консульствах, НКО, бізнес-компаніях з міжнародними операціями. Важливою складовою спеціальності є вивчення іноземних мов, що є великою перевагою для роботи на міжнародній арені.

Спільними перевагами для всіх спеціальностей Інституту історії, права та міжнародних відносин є: академічна мобільність з університетами України, Грузії, Польщі та ін.; розвиток критичного мислення та комунікативних навичок; міждисциплінарність; різноманітність заходів як фахового, так і патріотичного спрямування. Ці особливості роблять спеціальності Інституту історії, права та міжнародних відносин привабливими для тих, хто прагне отримати якісну освіту, розвиватися як професіонали і зробити вагомий внесок у розбудову незалежної України.

СТУДЕНТИ З ПІДНЕБЕСНОЇ В СТІНАХ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Міжнародна освітня співпраця та освітні обміни є стратегічним ресурсом розвитку освітньої галузі в Україні. У 2016 році між Північним національним університетом м. Інчуань (провінція Нінця), Цюнтайським педагогічним інститутом Китайської Народної Республіки та Сумським державним педагогічним університетом імені А.С. Макаренка було підписано двосторонні угоди про співробітництво в галузі обміну студентами та науково-педагогічними працівниками у рамках освітньої, наукової, мистецької та спортивної діяльності.

Основною метою такого співробітництва є обмін науковими співробітниками для проведення досліджень, читання лекцій і семінарів, організації наукових конференцій та симпозіумів, проведення спільних наукових досліджень, обміну бібліотечними матеріалами й науково-дослідними публікаціями, обміну навчальними та навчально-методичними матеріалами. Головна ідея співробітництва – спільні навчальні проєкти за програмами підготовки студентів «подвійний диплом» та створення наукових, освітніх, спортивних та культурних центрів у ЗВО.

12 вересня 2019 року Сумський державний педагогічний університет відвідала делегація з Піднебесної, у складі представників Північно-Західного університету, Сіанської музичної консерваторії, Сіанського університету наук і технологій, Сяньянського педагогічного університету, Шанхайського педагогічного університету та університету наук і технологій Шенсі.

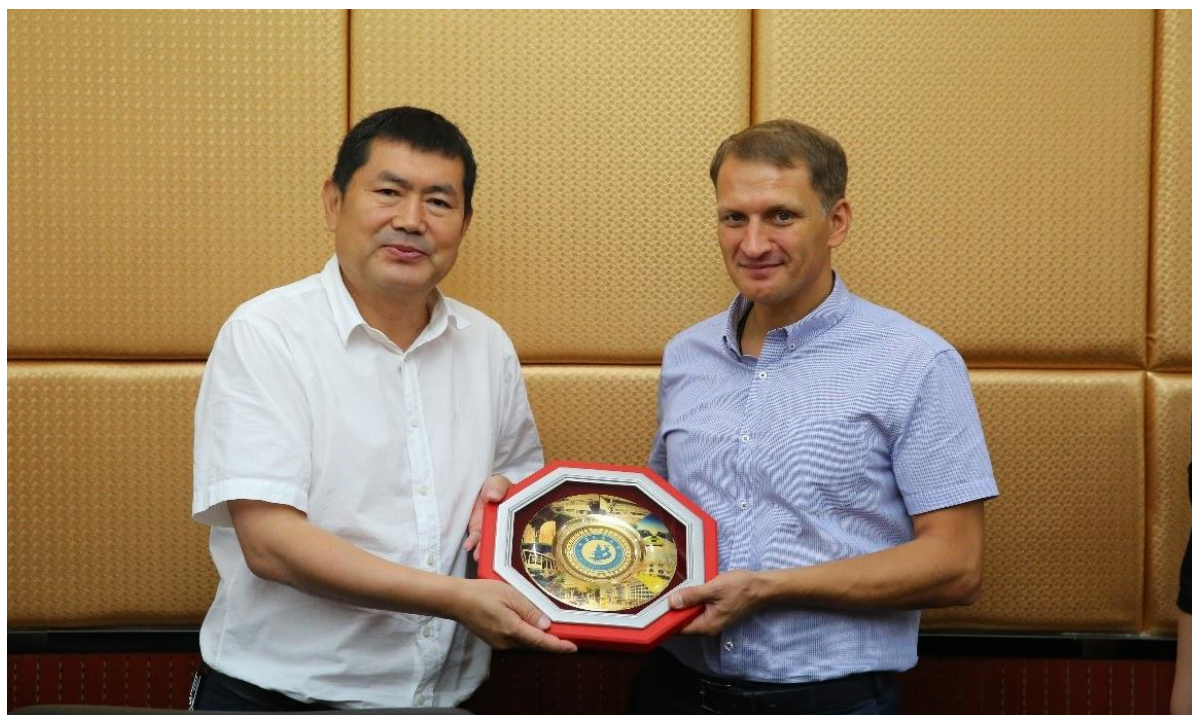
27 листопада 2021 року в онлайн форматі було підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо академічного співробітництва між Сумським

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

державним педагогічним університетом імені А.С. Макаренка (Україна) та Хубейським університетом наук і технологій (Китайська Народна Республіка).

Пріоритетні напрями співпраці: заохочення академічних обмінів та співробітництва між Університетами, заохочення співпраці в рамках спільної реалізації міжнародних проектів у сфері освіти та наукових досліджень, запрошення викладачів і науковців та здобувачів вищої освіти для академічних візитів та обмінів, спільні організації та участь учасників освітнього процесу в науково-практичних конференціях, семінарах, тренінгах та інших академічних зустрічах з питань взаємної вигоди, обмін публікаціями та іншими навчальними матеріалами.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка та Хубейський університет наук і технологій планують створити Центр китайської культури і мистецтва та різноманітні онлайн та офлайн-курси навчання

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

китайської мови. Українсько-китайська асоціація дружби створила стипендіальну програму «Стипендія дружби між Китаєм та Україною – один пояс – один шлях».

Для студентів з Китайської Народної Республіки організовано курси української мови, які мають на меті систематизувати та поглибити знання з практичної граматики мови, удосконалити вміння з різних видів мовленнєвої діяльності – говоріння, аудіювання, читання, формування навичок письма тощо. Як підсумок, сформованість зазначених видів мовленнєвої діяльності сприяє подальшому становленню професійної компетенції студентів СумДПУ імені А.С. Макаренка.

У рамках співробітництва з Північним національним університетом (м. Інчуань, Китай) діє спільна програма «студентської мобільності 3+1», реалізуються освітні програми «академічної мобільності 3+1 та 2+1», «скорочений термін навчання 3+2», «обмін студентами та викладачами», «програма підготовки магістрів 4+1,5».

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

7 грудня 2021 року в Університеті відбулося урочисте відкриття Міжнародного центру «Україна єднає», засновниками якого є СумДПУ імені А.С. Макаренка, Українсько-китайська промислово-торгівельна асоціація та Інститут освіти «Один пояс – один шлях».

Головна мета діяльності центру – організація роботи щодо культурного, наукового та мистецького обміну між українськими та іноземними студентами, популяризація історії та культури України, створення умов щодо інтеграції університетської системи освіти, традицій та надбань макаренківської родини у світовий науково-освітній простір.

Для відкриття центру до університету завітали Генеральний секретар Українсько-китайської промислово-торгівельної асоціації Го Пин Щан, Голова

українського представництва цієї асоціації Оксана Буцан та директорка Інституту освіти «Один пояс – один шлях» Світлана Смірнова.

Міжнародний центр «Україна єднає» відтепер діє в аудиторії №261, яка буде представляти єднання та діалог різних культур, слугуватиме як українським, так і іноземним студент центром спілкування, обміну думками та розробки спільних наукових, творчих та культурних ініціатив.

Найбільша кількість китайських студентів проходять підготовку за напрямками «Музичне мистецтво», «Хореографія», «Образотворче мистецтво», «Освітні, педагогічні науки», «Менеджмент», «Англійська мова», «Фізична культура і спорт» на базі Навчально-наукових інститутів культури і мистецтв, педагогіки і психології, фізичної культури та факультету іноземної та слов'янської філології СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Студенти беруть активну участь у громадському житті Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. Протягом 2017–2024 н.р. студенти стали учасниками значної кількості мистецьких та наукових заходів, що проводились на базі університету та інших установ міста Суми, близького і далекого зарубіжжя.

Китайські студенти взяли активну участь у підготовці та проведенні заходів, присвячених визначним подіям в історії української держави, зокрема в оформленні тематичної полицки «Українська держава: історія і сучасність» (До Дня Незалежності), брейн-рингу «Козацькими стежками» до Дня Українського козацтва, «Козацькі розваги» до Дня захисника Вітчизни, організації виставки-хроніки «Це нашої історії рядки. Проголошення УНР» до 100-річчя проголошення Української Народної Республіки, святкового благодійного ярмарку з елементами театралізації з нагоди Масляної, фестивалю до Дня вишиванки, брали участь у міській акції з благоустрою спортивних майданчиків «Спорт для всіх – спільна турбота».

Китайські магістранти та аспіранти Навчально-наукового інституту культури і мистецтв виступили на концерті українсько-китайської музики, що проходив у Сумській обласній філармонії у рамках проведення заходів з реалізації культурного співробітництва між Китайською Народною Республікою та Україною.

Чудовим виконанням пісні «Я люблю Китай» розпочала концерт магістрантка університету Лун Цюянь. Упродовж концерту виконала українську пісню «Калина». Надзвичайно зворушливо пролунала китайська народна пісня «Я сумую», яку виконав магістрант інституту культури і мистецтв Ши Шучао. Також у стінах філармонії відбувся яскравий дебют студентки кафедри вокально-інструментального виконавства Чжао Юе, яка виконала на роялі відомий твір китайського композитора Ван Цьєнджуна «Вишитий золотом».

СУМДПУ : ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

16 березня 2023 року відбулася зустріч адміністрації університету, деканів факультетів та директорів інститутів, керівників структурних підрозділів зі студентами Китайської Народної Республіки, які вступили на навчання навесні 2023 року. Під час зустрічі з вітальним словом виступили ректор Юрій Лянной, перший проректор Любов Пшенична. Декани факультетів та директори інститутів також привітали нових членів студентської сім'ї нашого навчального закладу та розповіли про особливості навчання у дистанційному режимі, організаційно-методичну забезпеченість навчального процесу, особливості роботи на платформі Moodle тощо.

Успіхи партнерських відносин між Університетом і китайськими закладами в сфері освіти є очевидними. Наявний обопільний інтерес молоді до історії, культури і традицій, розвивається співробітництво між навчальними закладами країн, зростає кількість учасників програми молодіжного обміну. Прикладом тому є зростання кількості тих, хто вивчає українську мову в Китаї та китайську – в нашому університеті. Водночас необхідно активніше пропагувати двосторонню академічну мобільність, шукати нові форми взаємодії: форуми, олімпіади, літні школи, спільні українсько-китайські асоціації за різними освітніми напрямками.

Зміцнення багатопланових зв'язків з китайськими закладами освіти є одним з пріоритетів діяльності Сумського державного педагогічного університету. В епоху глобалізації зростає необхідність не лише глибокого вивчення китайської мови і культури, а й великої кількості спеціалістів з різних

галузей зі знанням китайської мови. Університету потрібно більше програм і профілів з поглибленим вивченням китайської мови, наприклад, таких, як «Україна і Китай в сучасному освітньому середовищі», «Організація туристичної галузі», «Китайська культура і мовна діяльність» тощо.

Організація ефективної системи співпраці провідних фахівців наших країн сприяє підвищенню продуктивності українсько-китайського співробітництва у освітній галузі на міжрегіональному рівні.

16 грудня 2024 року Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка відзначає свій 100-річний ювілей. За це століття університет став справжнім осередком освіти, науки, культури, мистецтва та спорту північного регіону нашої держави, що має давню історію та перевірені часом традиції.

Столітній шлях університету – це добра слава та високі досягнення в освітній діяльності, науково-педагогічній роботі, національно-патріотичному вихованні молодого покоління та забезпечення підготовки фахівців високої кваліфікації. Усе це можливе завдяки потужному науково-педагогічному колективу університету. Щоденно невтомною працею колектив Університету сприяє реалізації важливих завдань із якісної підготовки висококваліфікованих фахівців, справжніх патріотів своєї держави, служіння якій кожен із них обрав за покликом власного серця.

Сподіваємося, що випускники нашої alma mater з Китайської Народної Республіки займуть гідне місце в освітній спільноті країн Південно-Східної Азії, а славетне ім'я Університету нехай звучить по всьому світу!

Сергій ДЕНЕЖНИКОВ,
завідувач кафедри менеджменту освіти та
педагогіки вищої школи Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології СумДПУ імені
А.С.Макаренка

ЗУСТРІЧ, ЯКА ВИЗНАЧИЛА МОЄ МАЙБУТНЄ

Життя – цікава річ, сповнена дивовижними подіями і вирішальними зустрічами з людьми, які суттєвою впливають на твою долю.

Так, у 2005 році, закінчивши з відзнакою факультет іноземних мов Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, я вирішила продовжити навчання у магістратурі рідного університету. Сформувавшись у родині педагогів (філологів і філософів) у третьому поколінні і продовжуючи сімейні традиції, я обрала спеціальність «Педагогіка вищої школи».

Сповнена натхнення, зайнялась пошуками наукового керівника. Прагнення (ще з дитинства) навчатися в найкращих визначило потребу опанувати «науковим ремеслом» під керівництвом вимогливого та об'єктивного доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри педагогіки Аліни Анатоліївни Сбруєвої. Взірець сучасної жінки, успішна вчена, неординарна особистість.

Наше перше знайомство відбулося в стінах університету, й відтоді графік 24/7 став моєю звичкою, адже наукова робота не має ні перерви, ні вихідних днів. Мою першу статтю «Іншомовна компетентність як засіб підвищення конкурентоздатності та мобільності сучасного фахівця» Аліна Анатоліївна повертала мені на доопрацювання сім разів. Успішний захист магістерської роботи став моєю першою перемогою і загалом першим кроком у світ Науки.

Аліна Анатоліївна Сбруєва відкрила мені двері у величезний і неосяжний світ наукової майстерності засобами іноземних мов (англійської і німецької), навчила мене науковому ремеслу, познайомила з правилами академічної доброчесності, сформувала любов до Науки. Згодом я захистила кандидатську дисертацію, отримала вчене звання доцента і вже дев'ять років очолюю кафедру теорії та практики романо-германських мов СумДПУ. З гордістю говорю про те, що ми з Аліною Анатоліївною колеги і продовжуємо співпрацювати на освітянській ниві.

Висловлю шановній Аліні Анатоліївні Сбруєвій слова глибокої поваги і вдячності як першій науковій наставниці, людині, яка крок за кроком супроводжувала моє пізнання наукової азбуки у школі наукової майстерності. Її ставлення до роботи та наукові здобутки надихають працювати плідно й результативно. Її підтримка і влучна критика завжди на часі. Я пишаюсь тим, що була і є ученицею Аліни Анатоліївни. Зустріч, яка змінила траєкторію мого життя і визначила професійне майбутнє.

**Вікторія СОЛОЩЕНКО,
завідувачка кафедри теорії та практики
романо-германських мов факультету іноземної
та слов'янської філології СумДПУ
імені А.С.Макаренка**

ОСТАШЕВСЬКИЙ МИХАЙЛО ЛЕОНІДОВИЧ

Гордістю СумДПУ є заслужений журналіст України, автор і ведучий телепрограми «Спорт-ревію» і керівник телевізійного проєкту «СумДПУ-online» Михайло Леонідович Осташевський. З 1996 року він входить до складу збірної України з легкої атлетики в категорії «мастерс», ставши найтитлованишим серед спринтерів України старшого віку.

Повну середню освіту Михайло Осташевський здобув у ЗОШ № 8 м. Суми (згодом – Олександрівська, тепер – класична гімназія). У 1981 році закінчив факультет хімічного машинобудування СФ ХПІ (тепер – СумДУ), у 1988 році – факультет фізичного виховання Сумського державного педагогічного інституту імені А.С. Макаренка (з відзнакою). З 1993 року є членом Спілки журналістів України.

Михайло Осташевський – спеціальний кореспондент головної редакції інформації УТ-1 у Сумській області (1990–1993), головний редактор Сумського міського телебачення (1990–1993), обласних громадсько-політичних газет «Ваш шанс» (1994–1996) і «СПАС» Сумського пром-агросоюзу (1997–1998).

У 1997–2021 роках – автор і ведучий щотижневої інформаційно-аналітичної програми «Спорт-ревію», яка виходила в ефірі ОДТРК, ТРК «Відікон», а з 2015 року – в ефірі ТРК «АТV». У 2007–2010 рр. – власний кореспондент програм «Наш футбол» (Перший національний телеканал), «Футбольний уїк-енд» (ТРК «Україна») і телеканалу «Мегаспорт». З 2016 року – керівник телевізійного проєкту «СумДПУ-online», щотижневі програми якого виходять в ефірі і на You-Tube каналі ТРК «АТV».

Автор відеофільмів «Олімпійське сузір'я Сумщини» (2008), «Індорхокейна драма» (2010), «Сумщина футбольна» (2011), «Кубок Співдружності: кроки назустріч мрії» (2014), «Сумчанка – індорхокейна "зірка"» (2014), «Піввіку боротьби» (2015), «Хокейна «перлина» Слобожанщини» (2018), «І нехай розквітне твій талант!» (2020).

Автор презентаційного буклету «Сумщина олімпійська» (2010), книг «От первой лиги – до Кубка ФИБА-Европа» (2003), «Піввікова епоха "Суміхпрому"» (2004), «Баскетбол – это наше!» (2008), «Спортивній кузні Сумщини – 30» (2010), «Євген Лапін – портрет в інтер'єрі часу» (2010, 2015), «Спортивній кузні Сумщини – 35» (2015), «Макаренківська alma-mater-95» (2019).

У 1997–2020 рр. за високу професійну майстерність, вагомий особистий внесок у пропаганду фізичної культури і спорту, олімпійського руху Михайло Осташевський неодноразово нагороджувався почесними грамотами і подяками голови Сумської обласної державної адміністрації, Сумського міського голови, Держкомспорту України, Мінсім'їмолодьспорту України, ЦР СТП «Україна», ЦР ФСТ «Спартак», управління у справах молоді і спорту Сумської облдержадміністрації.

У 2009 році за високий професіоналізм, багаторічний вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної журналістики удостоєний почесного звання «Заслужений журналіст України» (Указ Президента України № 420/2009 від 05.06.2009).

У 2010 році за багаторічний вагомий особистий внесок у розвиток і пропаганду олімпійського руху нагороджений Подякою Національного олімпійського комітету України.

Михайло Леонідович – єдиний в Україні спортивний журналіст, який поєднує творчу діяльність із вдалими виступами у спорті вищих досягнень. З 1996 року він входить до складу збірної України з легкої атлетики в категорії «мастерс», ставши найтитолованішим серед спринтерів України старшого віку.

Чемпіон (2014), віце-чемпіон (2012, 2013, 2014) і бронзовий призер (2013, 2019) чемпіонатів світу, триразовий чемпіон (2011, 2019) і дворазовий бронзовий призер (2011) Європейських ігор майстрів, дворазовий срібний (2005, 2011) і дворазовий бронзовий (2000, 2014) призер чемпіонатів Європи,

чемпіон Асоціації Балканських легкоатлетичних Федерацій (2021), понад 90-разовий чемпіон України і переможець розіграшів Кубка України зі спринтерського бігу, володар понад 100 поправок до таблиць рекордів і вищих досягнень України серед атлетів старшого віку у семи вікових групах (1996–2024).

Чемпіон і багаторазовий призер міжнародних спортивних ігор країн Співдружності (1999–2006). Чемпіон I всеукраїнських літніх спортивних ігор (1999), чемпіон всеукраїнських ігор ветеранів спорту (2005, 2007, 2011, 2015, 2019, 2021, 2023), неодноразовий чемпіон і призер Спартакіад профспілок України (1998–2007).

За вагомі досягнення у спорті вищих досягнень і підвищення авторитету міста і України на міжнародній спортивній арені нагороджений Почесною відзнакою Сумської міської ради «За заслуги перед містом» II ступеня (рішення виконавчого комітету Сумської міської ради № 702 від 10.12.2019) і III ступеня (розпорядження Сумського міського голови № 696-р від 07.09.2011), Подякою Сумського міського голови з врученням нагрудного знака (2013), Почесною Грамотою Сумського міського голови (2019), а також Грамотою (2014) і Подякою (2019) Асоціації ветеранів спорту України.

З 2006 року Михайло Леонідович Осташевський є завідувачем інформаційно-рекламного відділу інституту фізичної культури, у 2014–2015 роках – викладач кафедри туризмознавства, спортивно-гуманітарних дисциплін та економіки, з 2015 року – провідний фахівець навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А.С. Макаренка.

ЗМІСТ

СУМСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ: СТОРІНКИ ЗВИТЯЖНОЇ ІСТОРІЇ ЗАКЛАДУ, ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ ПОСТУП.....	3
Я-КОНЦЕПЦІЯ РЕКТОРА ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	9
100 РОКІВ СЛУЖІННЯ ОСВІТІ ТА НАУЦІ (ДО РІЧНИЦІ ЗАСНУВАННЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ СУМДПУ ІМЕНІ А.С.МАКАРЕНКА).....	22
ВИПУСКНИК СУМДПУ ОЛЕКСАНДР АНИЩЕНКО – ГЕРОЙ УКРАЇНИ ЗА ВИНЯТКОВУ МУЖНІСТЬ, ГЕРОЇЗМ І САМОПОЖЕРТВУ (ПОСМЕРТНО)	28
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ – ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ ВИХОВНОЇ РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТУ	30
ПІДГОТОВКА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У СУМДПУ ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА	40
МОЛОДІЖНА НАУКА УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ	44
«ГОТУЄМО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ НА РИНКУ ПРАЦІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»	50
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ: МИНУЛЕ В СЬОГОДЕННІ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО	56
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ СУМДПУ: НЕВТОМНИЙ ПОШУК ДОСКОНАЛОСТІ В МИСТЕЦТВІ СЛОВА	62
ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ	71
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ: ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ, ІННОВАЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ.....	89
ВЧИМО, РОЗВИВАЄМО, ВДОСКОНАЛЮЄМО	96
ПЕДАГОГІЧНІ ДИНАСТІЇ НА ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ.....	99
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ, ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ	107
СТУДЕНТИ З ПІДНЕБЕСНОЇ В СТІНАХ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	108
ЗУСТРІЧ, ЯКА ВИЗНАЧИЛА МОЄ МАЙБУТНЄ	116
ОСТАШЕВСЬКИЙ МИХАЙЛО ЛЕОНІДОВИЧ	118

СУМДПУ: ШТРИХИ ДО КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА

за ред. Ю.Лянного, О. Семенов

Комп'ютерне верстання: О.Л. Суріна

Підписано до друку 9.12.2024.

Формат 60x84/16. Гарнітура Aptos.

Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 7,09.

Ум. фарб.-відб. 7,09. Обл.-вид. арк. 4,89.

Тираж 20 пр. Вид. № 50.

Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002. м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.